

В Наше Власотинце

Број 9, јул 2021. године - Часопис власотиначке библиотеке

ПРИМЕРИ
ТУРНИР ДУХОВИТОСТИ
ПРОСЛАВИО ЈЕ ДУХ ВЛАСОТИНЧАНА
**ШАМПИОНИ ТУРНИРА
ДУХОВИТОСТИ**

Страна 8 - 9.

СЕЋАЊА

(60 ГОДИНА ВИНСКОГ БАЛА)
**ВИНСКИ БАЛ У ВЛАСОТИНЦУ
СЕДАМДЕСЕТИХ ГОДИНА
20. ВЕКА**

Страна 14 - 15.

ЈУБИЛЕЈИ

100 ГОДИНА ФУДБАЛСКОГ КЛУБА "ВЛАСИНА"
**"ВЛАСИНА" ЗАШТИТНИ ЗНАК
ВЛАСОТИНЦА**

Страна 7.

ИНТЕРВЈУ - ДАНИЛО КОЦИЋ

**ЖИВОТ ПОСВЕЋЕН
НОВИНАРСТВУ И
КЊИЖЕВНОСТИ**

Страна 10 - 11.

ТЕМА БРОЈА

**ТРАДИЦИЈА КАО
ЖИВОНОСНИ
ИСТОЧНИК**

Страна 4 - 5.

ДА СЕ НЕ ЗАБОРАВИ

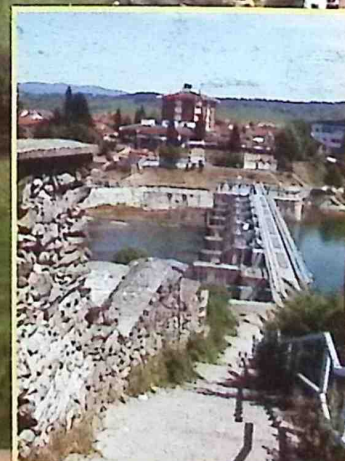
**КРАЉ МИЛАН И
ВЛАСОТИНЧАНИ**

Страна 6.

ПРЕИСПИТИВАЊА

**УНИВЕРЗАЛНЕ ПОРУКЕ
СПОМЕНИКА ЖРТВАМА
ФАШИЗМА**

Страна 12 - 13.

САЗНАЈЕМО, ПРИХВАТАМО, ТРАЈЕМО

Велико је задовољство сваком уреднику да уради публикацију која ће бити садржајна, са пуно текстова, за које је сигуран да ће привући пажњу, са новим сарадницима, којих свакако не би било да им се претходно урађено није свиђало, да не верују екипи која је већ ту. Уз то треба додати и подршку оснивача, тј. наше задовољство да средствима из буџета можемо исфинансирати штампу.

Овај је број рађен у мањем грчу него ранији, са новим компјутеристом, који је увео неке техничке новине у односу на раније бројеве, и учинио га, чини нам се, визуелно прихватљивијим. Наше Власотинце је у почетку излазило на 16 страна, па на 20, а ево нас сада на 24 стране. Радујемо се и због те чињенице, јер нам она даје наду у трајање и разумевање за напоре које чинимо.

Већ поменути нови сарадници, који су својом енергијом унели нови ентузијазам старој екипи, толико су подигли самоуверење редакцији да ће овај број бити штампан у већем тиражу него претходни. Када већ има шта да се прочита нека оде на што више адреса.

ГИГИНА КУЋА

Гигина кућа, један од четири споменика културе у Власотинцу (поред цркве, Турске куле и Споменика ослободиоцима), грађена је, по свему судећи, на темељу старије Стојилковчинске куће. Потиче из половине 19. века, највероватније ју је градио Стојан, први син Стојилков из другог брака. Да ова прича буде мање замршена, како то само живот уме да замрси, овде ћемо дати кратки приказ историјата једног крила данас бројне фамилије Стојилковчине.

Глигорије, Гига, по коме је названа кућа о којој пишемо, најстарије је дете Стојаново, из другог брака. А он је, пошто своје деце није имао, усвојио Драгутина, сина Стојилкове ћерке из првог брака, чију је мајку (своју прву жену) овај отерао, а она се преудала у породицу Горуновић. Тако потомке Стојанове, који и данас породично име носе по њему, сада памтимо и рачунамо по том Драгутиновом колону. Провиђење, или Бог, свеједно, очигледно није дало да се наслеђе Стојилково, хајдука и крџалије, из везе са женом којој није упамћено име, нити је име њихове ћерке остало записано, тек тако изгуби. Враћен је у Стојилковчинску фамилију и оставио видан траг.

Пре него што напишемо коју реч о кући која је тема овог написа, да оставимо кратак

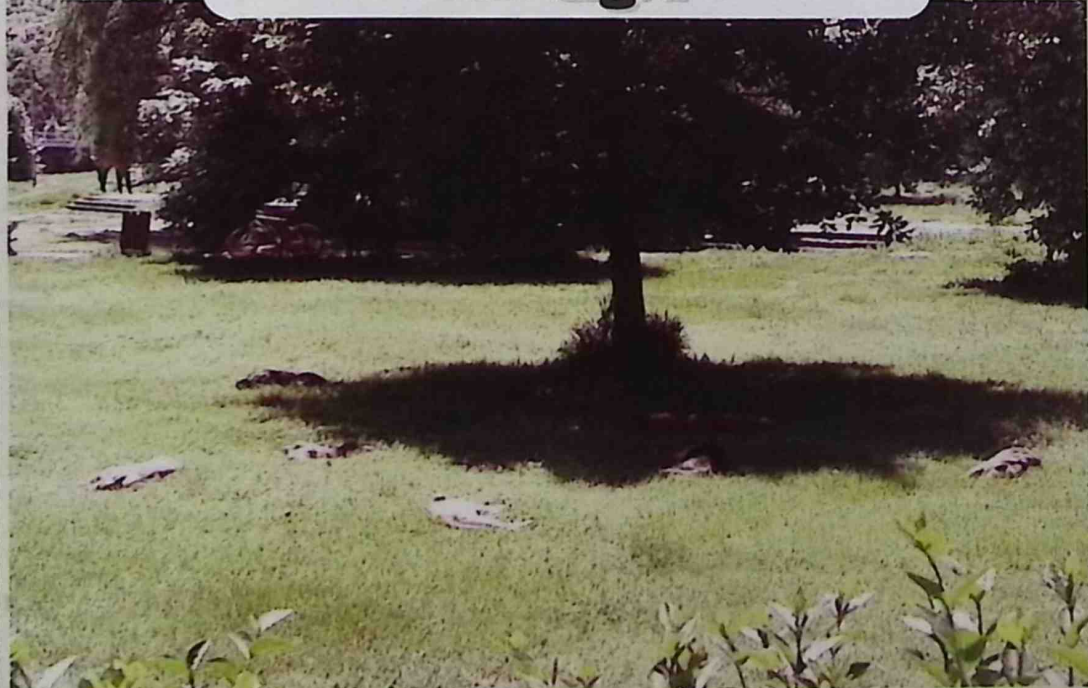
запис о родоначелнику фамилије Стојилковчине. Стојилко је био родом из села Драјинца, крај Клисуре, на Власини, а у младости је, по свему судећи, убио Турчина код ког је био на служби. Потом је више година хајдуковао, а када је већ био у подмаклом добу (за оно време), одлучио је да се ожени и смири. Наравно да је, од турске освете, морао да се склони у други вилајет, и за то изабрао Власотинце, место са којим је његова породица, изгледа, већ имала неке везе. Предање каже да је у Власотинцу добио посед од тадашњег спахије Латиф-бега, уз обавезу да му чува имање од пролазећег турског и арнаутског башибозлука, који се, у то време био веома осилио, не поштујући ни наредбе Порте, која је настојала да реформама немуслиманској раји да већа права.

Спретан, одлучан и храбар, Стојилко је свој посао крџалије очито радио добро, а уз то је држао хан и пекару. Латиф-бег му је за то у два наврата поклањао имање, које се простирало лево и десно од садашње зграде општинске управе, и уз улицу Лоле Рибара неких 150-200 метара. Ипак, у страшној Бојаџијској пљачки, 1841. године, страдао је и његов посед, па је Стојилку и његовој породици требало пуно времена да га обнове. (О историјату Стојилка и његове породице можете до сазнате много више у одличној књизи Драгутина М. Стојановића „Хроника Стојилковчинског рода“, која се чува у Завичајном одељењу наше библиотеке, где би друго него у - Гигиној кући)

Једна друга књига - „Градитељско наслеђе Власотинца“, аутора Данице Валчић, о Гигиној кући, између осталог, каже: „Подигнута 1850. године у оријентално-балканском стилу, са карактеристикама народне архитектуре представља репрезентативну варошку кућу. Подигао ју је власотиначки трговац стоком Стојан Стојилковић, познат као организатор и борац у свим устанцима које су Власотинчани подизали против турских господара“.

Шта је с кућом после било? Овде ћемо прескочити разгранато и замршено породично стабло Стојанових потомака да бисмо дошли до Гиге, односно његовог посинка Драгутина, који је имао седморо деце, три ћерке и четворицу синова. Ћерке су му се поудавале, одлазиле у нове породице, а синови су по женидбама добијали плацеве и градили своје куће. У Гигиној кући остао је његов пра унук Стојан, који је имао двојицу синова - Драгана и Благоја. Они су битни за ову причу, јер је у њихово време општинска

ФОТОГРАФИЈА ГОВОРИ

Пасји живот

НАЈКРВАВИЈИ ДАН У ИСТОРИЈИ ВЛАСОТИНЦА

Нишка буна из 1841. године најмасовнију је устанак против Турске у Јужној Србији од Првог српског устанка до ослобођења 1877/78. У Власотинцу главни организатор био је Станко Атанацковић Бојаџија, зато је ова буна међу Власотинчанима названа Бојаџијска пљачка. Побунило се становништво Нишке, Пиротске, Лесковачке и Прокупачке нахије, а делимично Врање и западни делови Бугарске.

управа исказала намеру за куповину старе и рушевне куће, која се налазила одмах иза њене зграде. Чак је било неких идеја да општина купи читав плац Гигиних, који се налазио иза општинске зграде, али се од тога ипак одустало. Тако је купљен само средишњи део плаца, са Гигином кућом, а са леве и десне стране од ње никле су нове куће породица Стојановић и Спасић.

То се дешавало у другој половини осамдесетих година 20. века, а Гигина кућа је проглашена за споменик културе Одлуком Општинске скупштине од 29. 7.1979. године. Купљена са намером да, после реновирања, у њој буде смештена општинска библиотека, одлуком донетој на седници Већа удруженог рада и Већа месних заједница, одржаној 27.9.1982. године: „Дата је СИЗ-у културе Власотинца на управљање и коришћење стара варошка кућа 'Гигина кућа', као споменик културе друштвене својине“. У вези са тим: Скупштина СИЗ-а културе у Власотинцу, на седници од 26.10.1982. године донела је одлуку да: „Прихвата се закључак СО Власотинце о преузимању на управљање и коришћење старе варошке куће 'Гигина кућа', као споменик културе“.

Библиотека, која је ушла у састав Културног центра Власотинца његовим формирањем (26.12.1972), била је смештена у неадекватни простор (преко пута Завичајног музеја), па се за њу тражила нова, примеренија локација. Зато је Скупштина Општинске заједнице основног образовања, културе и физичке културе, на седници одржаној 26.12.1986. године, донела одлуку: „Уступа се стара варошка кућа 'Гигина кућа', као споменик културе, у којој је смештена библиотека, Културном центру Власотинце на трајно коришћење“. После две године, Скупштина Општинске заједнице основног образовања, културе и физичке културе, на седници одржаној 23.12.1988. године, донела је: „Одлуку о уступању објекта Културног центра Власотинца за Библиотеку“!

Скупштина општине Власотинце, на седници одржаној 21.7.1995. године, донела је Одлуку о оснивању Општинске библиотеке „Десанка Максимовић“ у Власотинцу. У члану 2. ове Одлуке стоји: „Оснивач Библиотеке је Скупштина општине Власотинце“. А у члану 3: „Назив Библиотеке је Општинска библиотека „Десанка Максимовић“ у Власотинцу. Седиште Библиотеке је у Власотинцу, у улици Лоле Рибара, број 2“. Овде није на одмет да се помене и члан 15. ове Одлуке: „Земљиште, зграда, библиотечка грађа и друга средства која користи Библиотека су средства у друштвеној својини и даном оснивања Библиотеке изузимају се из састава Културног центра у Власотинцу. Коришћење и располагање истима Библиотека ће вршити у складу са законом“!

И ето - дошли смо до пред крај приче - можда да напоменемо тек да је Гигина кућа изгорела у пожару (1.4.2008). Уследила су тешка и мучна потуцања по разним локалима док, коначно, реновирана и још лепша није свечано отворена 22.1.2013. Нећемо ламентирати над судбином Гигине куће, нити библиотеке, али ћемо свакако рећи да смо јој, смештањем легата Миодрата Нагорног и завидним издаваштвом које имамо, удахнули нови живот. Кажу да су неки Стојилковчини потомци, кад је Гигина кућа одређена за споменик културе, тражили да се кућа назове Стојилковчинска. То није прихваћено, али је тај борбени дух хајдука Стојилка очигледно остао у њој, па не даје ни нама библиотекарима да будемо мирни, него се „боримо“ да се неке лепе, културне приче и догађаји ове непрестано одвијају.

Срба Такић

Царски Хатишериф од Гилхане или Закон о Танзимату из 1839. године изједначио је права муслимана и хришћана. То је био утицај идеја Француске буржоаске револуције на Турску, која је реформама покушала да ојача свој углед међу хришћанском рајом и да добије наклоност европских сила. Међутим, локалне турске паше не само да нису поштовале Танзимат него су повећале силовања, зулуме и злочине над рајом, којој је то био још један повод за устанак и коначно припајање Србији.

Непосредан повод за избијање устанка били су зулуми и злочини нишког управитеља Мустафе Сабри-паше. Устанак је дуго припреман у сарадњи са појединцима у Србији и почео је 5/17. априла 1841. Организатори устанка били су Милоје Јовановић из Каменице, Станко Атанацковић Бојаџија из Власотинца, Стојан Чаврдар из Великог Крчимира, Никола Срндак из Горњег Душника...

Највећи сукоби побуњене раје и Турака десили су се током априла 1841. Казнени одреди лесковачких Турака и озлоглашених Арнаути напали су устанике код Власотинца, Грделице и Црне Баре. Одлучујућа битка десила се код села Ђурлине (или Ђурлинци или Ђурлинце), које се налазило на ушћу Власине у Јужну Мораву. Добро наоружане турске снаге су 11/23. априла 1841. потукле 3000 српских устаника, које су организовали Станко Атанацковић Бојаџија, Цона Видосављевић и Цека Вучковић, Цветко Куцула из Власотинца, Илија Николић из Јастрепца, Лепоје Н. из Гара.

Сва села од Грделице преко Власотинца до Црне Траве и Власине опљачана су и запаљена. Док је Власотинце горело, могао се видети различит пламен: од кукуруза модар, од вина жућкаст, а од пшенице црвен. У извештајима Руса и Фрацуза је забележено да су мушка деца сабљом сечена на пола, а жене одвођене у ропство. Село Ђурлине више никад није насељено, а преживели становници наставили су живот у другим местима. Потом су турски одреди кренули према Нишу и тамо наставили крвави пир. Српска штампа пише да је устанак угушен 13/25. априла 1841. године када су Турци напали устанике код Каменице и Матејевца.

Турци и Арнаути су се светили над невиним становништвом, децу су из колевки вадиле и убијали, живу децу бацали у куће које су биле у пламену, трудне жене секли ножевима, убијали немоћне, набијали на колац, попалили села, чинили разна насиља са женама и девојкама... Неки Арнаути ухватиле једну жену, која је на леђима носила мушко дете, и исеку га на комаде. Напали су и онај део народа који је кренуо да бежи у Србију. Тако да је дошло до крваве битке близу српске границе између арнаутске војске нишког паше и хришћанских побуњеника, који су код

Алексинца утврдили своје положаје. Хришћани су се храбро борили, али њихова слабо наоружана војска била је растурена.

У коначном збиру спаљено је 225 села, а 11.000 избеглих прешло је у Србију. Званични став кнеза Михаила Обреновића изражен је Прокламацијом у „Новинама српским“ од 10/22. априла 1841. године у којој се српско становништво позива да не подржи устанак у пограничним нахијама, јер тиме би се угрозила тешко стечена аутономија Србије.

Међутим, нису сви поштовали забрану кнеза Михаила, па је било упада хајдука на турску територију. Најзначајнији је Стеван Цека Стрељић из Јасике код Крушевца, син чувеног Илије Стреље Петровића, војводе из Првог српског устанка и Карађорђевог побратима. Стрељић је сејао страх међу Турцима у нишком крају, а у једном тренутку је имао преко 1000 сабораца. Војевање потомка војводе од Лесковца завршено је после пораза негде између Ниша и Пирота. Стрељић бива ухавањен, затим спроведен у алексиначки затвор, а суђено му је у Јагодини.

Иако су Србија и Русија тражиле да Турска заштити хришћане од одмазде, то се није десило и поред званичних обећања. Тако је, рецимо, јуна 1841. Осман-бег Френчевић, лесковачки харачлија, претукао је Ђоку Настића и Станка Краичанина из Власотинца, јер нису хтели да му доведу своје кћери да играју.

Бојаџијску пљачку добро је упамтио отац Владе Илића, градоначелника Београда, Коста Илић Мумџија, који је као дечак са породицом избегао у Црну Бару пред турским осветницима. Тада је Костином оцу Илији пропала терзијска радња у Власотинцу, па је Илија са женом морао да надничи, док је десетогодишњи Коста седео код куће и чувао млађу децу, а зими, кад није било посла у пољу, ишао би у школу. Касније је и Коста надничио све док једне године град није уништио винограде, што је било пресудно да га отац пошаље у Лесковац да изучи мумџијски занат.

Србија је морала да суди организаторима буне, између осталих и Станку Бојаџији, који је потражио спас у матици после априлског егзодуса. После амнестије Бојаџија се враћа у Турску, где поново бива хапшен 1850. године, а испитивао га је у Нишу потурица Омер-паша Латас, о коме је Иво Андрић написао роман. Бојаџија је са 12 осумњичених послат на испитивање у Цариград, где бива ослобођен кривице и одређен за власотинчког коџабашу, тј. да буде посредник између турских власти и својих суграђана. Власотинчани су добили право да сами сакупљају данак и да Турчин не сме доћи у варош без одобрења везира.

Саша З. Станковић

Наше Власотинце, часопис Народне библиотеке „Десанка Максимовић“ Власотинце. Редакција: Срба Такић, главни и одговорни уредник; Драган Миљковић, компјутерска припрема; Светлана Милосављевић, Весна Милтеновић, Светлана Станковић, Драган Видосављевић, Маринко Ђорђевић, Саша З. Станковић, Снежана Ђокић, лектор.

Једна сјајна група власотиначких сликара напустила је у протеклих неколико година животну и уметничку сцену (Јован Ђекић, Звонимир Катлановић, Миодраг Нагорни, Небојша Митровић Пуша, Благоје Станковић, Срђан Милош). И таман када смо њихов одлазак оцењивали као ненадокнадиви губитак и помишљали да ћемо дуго чекати да се појаве нова имена, која ће достојно представљати завичајни културни миље, који ће, као и њихови претходници, радити и излагати заједно, на радост својих поносних суграђана, стасала је, готово истовремено, група од десетак младих, школованих уметника (сликара, графичара и вајара). Јасмина Златковић, кустос Завичајног музеја и председник Удружења Артизани, потрудила се је да их окупи на заједничкој изложби, а за Наше Власотинце дала је приказ њиховог досадашњег рада.

(Анализа уметничких тенденција нове генерације власотиначких уметника, у контексту изложбе удружења Артизани - „Вратимо се коренима“)

ТРАДИЦИЈА КАО ЖИВОНОСНИ ИСТОЧНИК

Последњих пар година су обележене симултаном појавом и развојем једне потпуно нове генерације уметника у Власотинцу. Изузетно млади, али веома оформљени у свом уметничком изразу, афирмативно посвећени стварању, у извесној мери и критички наклоњени су средини и друштву у коме живе. Без императивне потребе да привлаче пажњу јавности, посвећени свом креативном духу, васкрсавају традиционалне вредности, остајући доследни савременом тренутку. Они их чувају, али и присвајају и развијају као ововременске.

Јасмина Златковић

Веома је захтевно објективно анализирати ликовно стваралаштво ове власотиначке генерације уметника, јер треба узети у обзир и чињеницу да ти уметници нису још увек досегли пуну стваралачку зрелост, да још увек дефинишу сопствени ликовни језик. Ипак, ако се узме у обзир слика онога што нам је познато, свакако се може донети суд да је пред нама генерација стваралаца која се својом аутентичношћу и диверзитетом издваја и сведочи да иде у корак са националним, али и светским уметничким тенденцијама

Овде се говори о ум-етницима који се својим стваралаштвом издвајају и удаљавају од строго локалних граница. Међутим, њихово стваралаштво је и по-казатељ везаности за традицију, која не представља хендикеп, напротив, она је симболички живоносни извор. Она је неоптерећујућа полазна тачка и простор самопотврђивања, парадигма исправног и искреног делања у стваралачком контексту. Ти уметници су: Милош Шарић, Слободан Радосављевић, Александар Радичевић, браћа Јован и Александар Спасић, Миодраг Милутиновић, Стефан Петровић и Никола Коцић.

Овде се не финализује анализа њиховог рада, напротив, то је само скроман допринос у карактерисању и указивању на значај стваралаштва нове генерације уметника које представља тек јутро неког новог доба стваралачког набоја и уметничких трагања.

У овом случају, њихово представљање и анализа уметничког стваралаштва је условљена актуелном колективном изложбом „Вратимо се коренима“, која је реализована у организацији удружења „Артизан“, те је по први пут, на једном месту, обједињен рад искључиво јединственог миљеа нове генерације уметника, који су својим радом показали да поседују сопствени сензибилитет, аутентичан, светски, а локални.

Тема изложбе „Вратимо се коренима“ указује на повратак коренима, како у територијалном, тако и у креативном, значењском смислу. Радови, међу који-

ма су графике, цртежи, уља на платну и скулптуре, реализовани су у спрези са повезивањем традиционалних вредности наслеђа и савременог тренутка. Путем специфичних ликовних записа, све до јединствених уметничких форми, уметници остварују гестуалне, експресивне или пак апстраховане елементе у оквиру својих дела. Управо у њима се може ишчитати читав историја, како интимна, појединачна, тако и колективна, чиме ови радови формирају једну сложену, хомогену целину.

Целокупни концепт је идеологија повратка коренима, која сведочи о томе колико су уметност и уметници усвајали све промене које су се годинама одвијале на различитим пољима.

Изложбом се представља једно велико поље у којем млади уметници могу да се ослободе дидактичког и канонског чиме постижу нарочит облик личне и друштвене слободе. Укључена уметничка дела представљена су посматрачу као искрена и сажета у целом свом набоју, концизна и јасна, настала као продукт исконског деловања аутора. Циљ уметника је да створи евокативну, а не репродуктивну слику/скулптуру, да „продре“ у дело и постигне јединство између свог душевног стања и физичког покрета. Таквим одступањем од конвенционалног, указује се на лични доживљај теме којом се баве, где уметници реципијентима пружају један специфичан облик сазнања о ликовној традицији.

На њиховим радовима

Јован Спасић

се одвијају процеси иновирања уметничког језика и ревалоризације, и то не само естетских вредности, већ и редефинисања синтагме „Вратимо се коренима“, где извесна традиционална секвенца задобија посебно важну улогу, како у артикулацији индивидуалних иди-ома, тако и у концепирању амбициозног искорача у грађењу уметничког дела.

Тема која је најдоминантнија и која окупира велики број уметника јесте портрет, што није ни случајно, јер ако се узме у обзир ликовна поетика и традиција стваралаштва власотиначких уметника уопште, портрет и пејзаж преузимају примат. Међутим, трагања уметника се крећу и у другим тематским правцима, у оквиру којих показују одлично владање

Сходно томе, треба посветити и пар редова о сваком уметнику понаособ у циљу карактеризације њих-овог рада и њихове ликовности.

Јован Спасић је рођен 1993. године. Основне и мастер студије сликарст-

Александар Спасић

ва је завршио на Факултету уметности у Нишу, у класи професора Братислава Башића. Учесник је многобројних колективних изложби и ликовних колонија, како у земљи, тако и ван њених граница. Приредио је десет самосталних изложби широм Србије и једну у Републици Српској, у Музеју Козаре, у Приједору. Добитник је великог броја награда. „Немогуће бекство“ је серија радова којима се уметник бави питањима сопственог идентитета. Мимо „Портрета брата“ на коме показује дуалитет његове личности, он се бави аутопортретом у виду психолошког самоприказивања. У потрази за собом и покушају да разуме себе, уметник не ствара слику која приказује стварност онакву каква јесте, већ кроз призму сопственог поимања те стварности. Иако на радовима умножава сопствени лик, јер је он скуп више личности, у први план истиче централни најсолиднији, најстабилнији, онај који је репрезентативан. Богат колорит на радовима доприноси осећају живости и кретања велике унутраш-

Никола Коцић

ње енергије, коју он носи са собом.

Александар Спасић је рођен 1992. године. Завршио је Школу за текстил и дизајн у Лесковцу. Касније је наставио своје усавршавање на Високој струковној школи за текстил и дизајн, где је и дипломирао. Завршио је и специјалистичке струковне студије на Високој технолошкој уметничкој школи у Лесковцу. Учесник је бројних колективних изложби и колонија, а приредио је и девет самосталних изложби. Добитник је више признања и награда.

Групу радова који су део изложбе, уметник обједињује под називом „Трагови камена“, а инспирисани су спомен-комплексом посвећеном палим борцима страдалим током Другог светског рата, чији је аутор Богдан Богдановић, који је у Власотинцу популарно познат под називом „Старо гробље“. Проналазећи инспирацију у свом непосредном окружењу, Александар то снажно пројектује на својим радовима, на којима доминира линија која је у континуираном покрету. На тај начин се истиче ликов-

Миодраг Милутиновић

Стефан Петровић

Милош Шарић

Слободан Радосављевић

Александар Радичевић

ност и ликовни језик, као одговор на бројна питања. Различите беспредметне форме потекле са "неолитских" мегалита проналазе пут до посматрача. Начин остваривања ових радова подсећа на давне пећинске слике или на урезивање симболичке орнаментике на камену, чиме се постиже

лошком тумачењу портретисаних личности, усмеравајући пажњу на њихов израз, поглед, став. Добро владање линијом и њеним квалитетима, фини прелазни, готово фотографска прецизност цртежа, приповедају причу унутрашњих живота портретисаних.

за уметност и конзервацију. Уметник је посвећен сакралној тематици у свом сликарству, усмеравајући своје интересовање ка портретисању ликовна светитеља. На својим радовима вешто избегава сликање оштрих обриси и снажно акцентовање контура. Он прави суптилне градиције

детаља, тачна и јасна модела форма, све то доприноси комплетнијем доживљају ликовна. Комбинација различитих техника штампе доприноси реализацији симболичког приказа портрета и њихове дуалности.

Слободан Радосављевић је рођен 1986. године. Завршио је Средњу школу за текстил и дизајн, одсек графички дизајн, у Лесковцу. Међутим, своје интересовање је усмерио ка сликарству и одлучио се за слободнији начин усавшавања, ослобођен усмерења формалног образовања. Учествовао је на бројним сликарским радионицама у Паризу, вођених од стране утицајних сликара данашњице. У центру његовог уметничког интересовања се налази жена и њен портрет. Пролазећи путевима старих мајстора, проналази ликовни језик који одговара његовом сензитивитету и мотиву коме се посвети. Намерно видљиви потези четкицом у великој мери откривају темперамент уметника, али и доприносе формирању једне ванвременске атмосфере у којој се, као у измаглици, рађају жене музе.

Милош Шарић је рођен 1991. године. Основне академске студије вајарства је завршио на Факултету уметности у Приштини – Звечану. Мастер академске студије Примењеног вајарства, као и докторске студије Вајарства на студијском програму Примењене уметности и дизајн завршио је на Факултету примењених уметности у Београду. Учествовао је на бројним колективним и међународним изложбама у земљи и иностранству, док је самостално излагао осам пута. Члан је УЛУС-а и УЛУПУДС-а, а што је јако важно, добитник је бројних признања и награда које говоре у прилог томе да је његов квалитет и труд јасно забележен у уметничким круговима. Његове скулптуре се налазе у јавним и приватним збиркама, а једна под називом „Београдски читач“, краси јавни простор Градског парка Каселбери („Lake Concord Park“) у Орланду на Флориди (САД).

Начин на који реализује своја уметничка дела није у потпуности иновативан, али је и даље јако неконвенционалан и провокативан. Он бира елементе (секире, мотике...) за грађење својих скулптура, који су у симболичком смислу снажно везани за окружење у коме је одрастао, у ужем и ширем смислу и, смештајући их у концепт уметничког дела, пружа им нови живот. Њихово тумачење зависи од културолошког контекста у коме су смештени, али семантички говорећи директно и без уздржаја кореспондирају с публиком на свим нивоима и изазивају снажне реакције.

Александар Радичевић је рођен 1992. године. Основне академске студије графике и мастер академске студије сликарства је завршио на Факултету ликовних уметности у Београду. Након тога је провео годину дана на студијама сликарства на Факултету ликовних уметности у Минхену, у класи професора Аксела Касебумера. Учесник је бројних колективних изложби у Србији и ван ње, док је самостално излагао два пута, у Власотинцу и у Београду.

Уметник влада особеним и изузетно тачним ликовним језиком, изразитим апстрахованим формама, на чијим сликама примат носи боја. Снажна, чиста, сивова, експлозивна. Она је израз емоција, психолошког стања и унутрашњег пејзажа овог младог уметника, који је публици разоткрио тек делић свог универзума.

Ауторка текста са присутним уметницима на отварању изложбе

транспоноване кроз време у доба прапочетка или повратка коренима.

Никола Коцић је рођен 1995. године. Основне академске студије сликарства је завршио на Факултету уметности у Нишу, у класи професорке Катарине Ђорђевић. Мастер академске студије сликарства је завршио на Академији уметности сликарства, у класи професорке Марине Војводић. Учесник је бројних колективних изложби широм Србије, фестивала "ПозитивНи" у Нишу, осликавања студентског дома у Нишу. Аутор је и више мурала на југу Србије. Приредио је једну самосталну изложбу.

Уметникова преокупација је портрет. Његов постојан цртеж, црно-бели контрасти, одсуство богатог колорита, доприносе психо-

Миодраг Милутиновић је рођен 1989. године. Основне, као и мастер академске студије, завршио је на Академији СПЦ за уметност и конзервацију, на студијском програму за Црквене уметности, смер фрескопис, код професора Горана Јанићијевића. Докторске студије је завршио на Факултету примењених уметности у Београду, под менторством професора Синише Жикића. Учествовао је на бројним колективним изложбама, а приредио је шест самосталних. Учествовао је у осликавању десет цркава, док је реализовао девет самосталних пројеката у земљи и иностранству. Одликован је орденом Марије Магдалене, трећег степена, у Пољској. Члан је УЛУПУДС-а, а од недавно ради као доцент на Академији СПЦ

валера, без линија, без граница, од светлих до тамних делова лица, истичући тиме портретне особине приказаних светитеља. Тим финим сфуматом остварује загонетан, ванвременски и изнад свега продуховљен изглед светитеља.

Стефан Петровић је рођен 1992. године. Основне академске студије графике је завршио на одсеку за дизајн Интернационалног универзитета у Нишу. Излагао је на бројним колективним изложбама у земљи и иностранству, а приредио је и једну самосталну изложбу.

Уметник на својим графикама примењује одређена ликовна решења у служби остваривања одређене емотивне демонстрације, као и изазивање реакције код посматрача. Кристално јасне контуре, богатство

КРАЉ МИЛАН И ВЛАСОТИНЧАНИ

Краљ Милан Обреновић не припада омиљеним српским владарима, иако његове заслуге као државника нису мале. Само да је Србија за његово време стекла међународно признање и постала краљевина, довољан је доказ да је био значајан владар. Југоисточна Србија има додатни разлог да га цени, јер је захваљујући њему ослобођена од Турака после четири и по века ропства.

Саша З. Станковић

Власотинчани су у 19. веку четири пута дизали буне против Турака, а сама варош и околна села трипут су спаљивани како би се раја заплашила. Тако децембра 1877. Власотинчани нису чекали српску војску него су сами протерали турску управу. Потом су две недеље одолевали нападима турске војске, док коначно није дошла српска војска из Пирота и потиснула освајача према Врању. Због те исказане храбрости кнез Милан Обреновић је нарочито ценио Власотинчане.

Посебан проблем био је што је Русија хтела да тај део Србије припадне Великој Бугарској, јер су рачунали су Обреновићи више окренути Аустро-Угарској. Чувени Стеван Сремац овако је описао обраћање кнеза Милана, пре Санстефанског мировног споразума, руском конзулу испред Ћеле-куле: „Ево, екселенцијо! Када Руси начине још једну овакву Ћеле-кулу од српских глава, и ову моју поврх њих метну, тек тада ће Бугари добити Ниш!“

Кад је у Сан Стефану одлучено да и Власотинце није део Србије, преко 350 власотинчаних угледних домаћина потписало је изјаву 30. март 1878. да не желе бити у саставу Бугарске: „...Нек се дакле зна, да смо најпре људи па Срби, те да не можемо никако преко наше воље пристати на преливање онамо, где није наше, где није – српско...“ На крају изјаве владара Србије називају „наш избавиоц краљ Милан Обреновић IV“ иако ће он бити кнез до 22. фебруара 1882. На Берлинском конгресу Ниш, Лесковац, Врање, Пирот и Прокупље званично улазе у састав Србије.

По ослобођењу држава Србија формирала је Власотиначки срез који ће обухватати подручје данашњег Власотинца, Грделице и Црне Траве. Сама варош имала је 1884. године 3336 становника и била 22. по бројности у Србији, а делује невероватно да је то више од Чачка са 3137 становника. После Београда најбројнији је био Ниш, треће место је припадало Лесковцу, а Врању седмо и Пироту осмо. Међу тих двадесетак вароши само је у Власотинцу било више жена (1671) од мушкараца (1665).

На првим изборима за народне посланике из Власотиначког среза 29. октобра 1878. победили су Стојилко Ђокић Бориндолац из Власотинца, Аранђел Маринковић из Дедине Баре и Стеван Поповић из Црне Траве, који су иначе предводили народ у борби против Турака. Када је 1881. формирана Српска напредна странка, блиска Милану Обреновићу, Стојилко Бориндолац и Аранђел Маринковић су били вође на локалу, а уз њих треба поменути Косту Стојановића, такође угледног напредњака, народног посланика и председника општине. Мада су опозициони радикали имали доста присталица и биле су честе смене власти, ипак су у првој послератној деценији напредњаци водили главну реч у Власотинцу. Године 1889. напредњаци губе упориште међу гласачима, што због повлачења са трона краља Милана, што због смрти локалног вође Стојилка Бориндолца.

Постоје тврдње да је краљ Милан Обреновић трипут долазио у Власотиначки срез: прве године после ослобођења, онда за време Српско-бугарског рата и 1887. године, кад посећује власотинчку цркву, како пише у летопису. Потомци Стојилка Бориндолца са поносом су говорили да је краљ Милан три пута био гост њихове куће. Генерално краљ је волео новоослобођене крајеве, јер ту је имао највећу подршку у народу. Често су седнице Народне скупштине одржаване у Нишу, па се стиче утисак да је краљ намерно избегавао Београд због опозиције и њихових новинара. У Нишу је имао летњу резиденцију, а у Топоници краљевску ловачку кућу изграђену по пројекту из Беча.

Други угледни напредњак био је поменути Коста Стојановић, кога је краљ Милан ослобљавао са Кокане. Костин отац и стричеви су стра-

метало: једнима усред неких заосталих схватања или да им се не би секла имања због пруге, другима због демагошко-политичких пакости. Ови други су били радикали. Тако њихов кандидат Стеван Паштракуља (Миљковић) организује демонстрације против железнице. На кола са два бивола натовари неку плехану собну фуруну са високим сулундаром, окупи гомилу бадаваџија око ње, те су у фуруну трпали сламу и шаш, да јаче дими, па су, возећи се кроз власотиначку чаршију, на сав глас викали: „Народе, дођи да видиш и гледаш власотиначку, Костину и напредњачку железницу!“ (наведено дело, стр.147)

Улица краља Милана (данас Немањина)

дали у борби против Турака и због тога га је краљ изузетно ценио. Коста је бранио блискост Обреновића према Аустро-Угарској следећим речима: „Руси су нам браћа, али су далеко. Ако нам се кућа запали, ко ће први прискочити да гаси него комшија. Док брат стигне, кућа изгоре!“ За Костино име се везује анегдота приликом посете краља Милана планинском селу Горње Гаре. „Мештани, по обичају, спремили су за понуду сомун, бели варошки хлеб и со, али ће им посланик Коста рећи: „Не сомун, дајте краљу хлеб који ви свакодневно једете!“ То је била рженица, ражени хлеб. Краљ је узео залогај, замолио у со и ставио у уста: залогај је прогутао, али са муком. По повратку је наредио да се тај крај ослободи плаћања пореза.“ (Драгутин Стојановић, Хроника Стојилковчинског рода, ауторско издање, Београд, 1983, стр.35)

Друга анегдота, која се везује за краља Милана и Косту Стојановића, имала је огромне последице за развој целог Власотиначког среза: „У то време можда би Власотинце добило и железницу од Ниша за Пирот (уместо преко Сићева) јер су теренске погодности биле повољније од пробијања правцем кроз Сићевачку клисуру, а и краљ Милан је веома желео да ту замисао спроведе за Власотинце и околину, доста економски пасиван али историјски заслужан крај. Међутим, нашли су се људи којима је то

Кућа Стојилка Бориндолца у коју је долазио краљ Милан Обреновић

Напредњачки народни посланици из Власотиначког среза: Стојилко Ђокић Бориндолац, Коста Стојановић и Аранђел Маринковић

Тако пруга није изграђена до Власотинца, али је прошла кроз Грделицу, која ће од села полако постати варошица са текстилном фабриком на продатом имању Аранђела Маринковића. У Грделици и данас постоји изрека: „Причај ми за краља Милана!“ Упућује се саговорнику кад прича нешто свима познато, а не нешто занимљиво из времена краља Милана. Власотинце због нове границе са Бугарском губи на значају и смањује се промет робе, јер део становништва Знепоља оставши у другој држави није силазио да тргује у варош на Власини, а села на старом планинском путу за Софију постепено замиру. Тако се Власотинце нашло у парадоксалној ситуацији да у слободи изгуби релативно повољан геостратешки положај и успори економски развој у наредним деценијама. Све је то условило миграцију старих Власотинчана у веће центре као што су Лесковац, Ниш и Београд. Најбољи пример за то је породица Косте Илића Мумџије, који ће пословање из Власотинца ширити у Лесковац, потом Београд. Забележено је да је Коста Мумџија по препоруци краља Милана послао најмлађег сина Владу у Ахен, чиме он постаје први школовани текстилни инжењер у Србији. Иначе, бољи дани за Власотинце долазе десетак година после Првог светског рата.

Данас ретко ко зна нешто више о везама краља Милана Обреновића и Власотинчана, тек понеки заљубљеник у локалну историју. Понекад се спомене зашто Власотинце нема пругу, али више у шаљивом контексту да газде нису дале пругу како би сачувале ћерке и жене од неморалног понашања. У знак захвалности владару ослободиоцу Власотинчани назваше главну улицу по краљу Милану Обреновићу, али касније променише јој име у Немањина.

“ВЛАСИНА” ЗАШТИТНИ ЗНАК ВЛАСОТИНЦА

Власотинце је још у периоду турске владавине показивало европејске вредности. То се исказивало, пре свега у трговини са светом. А утицало је и на формирање слободарских погледа. Три буне у 19. веку говоре о немирењу наших предака са стањем у којем су се налазили. Вишевековне тежње да се припоје матици Србије реализоване су после Српско-турског рата 1877-78 године. Један од доказа тог “новог духа”, после припајања “мајци Србији” било је доношење фудбалске лопте у Власотинце и формирање првих фудбалских клубова, “Власине” пре свих

Сава Ђукаловић

Европејско схватање живота у новим условима, после ослобођења, исказивало се поред трговине још и у школовању. Имућнији Власотинчани су своју децу слали у Аустро – Угарску и Немачку на студије и изучавање заната. Беч, Будимпешта, Минхен, Дрезден, Грац и други градови биле су дестинације у којима су млади Власотинчани усвајали европејска знања и манире.

Један од таквих младића био је и Војислав Поповић, који је у Бечу студирао економске науке. Познато је да су студенти били носиоци нових идеја. У то време фудбал је био хит у Европи. Господин Поповић је подстакнут оним што се дешава у Бечу, одлучио да то оствари и у Србији. Донео је прву лопту у Власотинце и формирао фудбалски клуб. Добио је име Власина, по реци која је била симбол Власотинца. Тај назив је срећно одабран, јер се име ево одржало више од једног века. Одолело је и комунистима који су доласком на власт 1944. године променили или укинули имена многим клубовима у већини српских градова: Београду, Нишу, Крушевцу, Пироту, Лесковцу... Географски термин Власина није подсећао на старо време.

Фудбал пратим од раног детињства (1949-50) утакмице су се играле на старом игралишту које је било изнад садашњег. То је била утрина у Росуљи. Терен за игру био је ограђен конопцима, а публика стајало околу. На улазу је био стоцић на коме су се продавале улазнице.

Садашње, ново игралиште, образовано је 1952. године. Ту су извођени велики земљани радови на нивелацији терена и ограђивању. Све је то рађено кулуком. Игралиште је имало правац исток-запад, супротно фудбалским правилима. Трибине су биле на северној страни а стајање на јужној. Поред свега спортска штампа у тадашњој Србији оценила је да је то један од најлепших стадиона у Србији.

У то време фудбал је био јако популаран у Србији, па и у Власотинцу. Трибине су биле увек пуне гледалаца, а било је и доста навијача на стајању, упркос томе што су цене улазница биле прилично скупе. Клуб се углавном финансирао од продатих карата. Због тога је била организована редарска служба која је спречавала прескакање преко оградe.

За Власотинчане је карактеристично да су емотивно везани за Власотинце. На то су утицали река (бањање), виногради, корзо у чаршији и парку, биоскопске и позоришне представе, игранке, новине и књиге у читаоници, предавања знаменитих људи из културе, науке и политике на народном универзитету, концерти у парку и „Партизану“, кермес у парку, вински балови и понајвише фудбал, а касније и рукомет. Није било телевизије и сваки контакт са познатом личношћу био је доживљај. Посебно место у свему има фудбал. То је била представа за широке масе. Свака утакмица се очекивала са нестрпљењем. Пратио се сваки покрет играча и слободно коментарисао. То је био вентил за пражњење народа. Поред играча мета су биле и судије. Бити првотимац „Власине“ била је част и

понос. Тим је био састављен од стандардних седам – осам стандардних и осталих неколико који су се мењали. Није могло да се уђе у први тим, то је било као у познатом олимпијском репрезентативном саставу из 1952. године.

У том тиму Власине било је добрих играча за које су били заинтересовани и најбољи српски клубови. Као илустрацију навешћу пример Аце Јовића – Памуклијаша. Њега је тражила београдска „Звезда“, пошто је остала без центар халфа. Он се правдао да не може у Београд, пошто овде има у свом дућану кројачку радњу. Звездаши су рекли да ће му отворити радњу у Кнез Михајловој. Није пристао. После тога се ангажовао лично др. Обрадовић легенда Звезде, који је хтео да контактира са њим. После једне утакмице „Власине“ у Београду, кренуо је возом којим су се играчи враћали кући. Ишао је из вагона у вагон тражећи га. Аца је то приметио и бежао је из једног вагона у други и на крају сишао из воза у Јагодину, бежећи од њега. Звезда је после тога довела Спајића.

Касније се то схватање променило, па су се некадашњи Власинини играчи налазили у саставима клубова из Лесковца, Ниша, Пирота, Сурдулице, Пожаревца, Јагодине, Београда, Новог Сада па и репрезентације.

У мом праћењу „Власине“, дугом више од седам деценија, остале су у сећању три утакмице. Прва је из 1952. са „Дубочицом“ у Лесковцу када смо их победили са 1:0 голом Стевана Ђорђевића „Шопа“ у 87. минуту. Гол је постигао главом, на центаршут са леве стране. Шоп се винуо кроз ваздух као птица и погодио мрежу. Друга утакмица је са „Железничаром“ из Ниша – реванш за улазак у IV зону. У Нишу смо победили са 2:1 а у Власотинцу са 4:2. Врло важан гол је постигао Властимир Величковић „Дејанац“ у дуелу са голманом гостију. Трећи детаљ је са утакмице против Скопског Работничког у јесен 1957. Победили смо их са 1:0 голом Стојана – Цонета Митића – Мизе. Он је био непознат публици. Ушао је као младић из подмлатка на место центарфора. Гол је такође дао главом летећи кроз ваздух на центаршут са десне стране. Из тог периода датира и подмладак који је водио Димитрије Коцановић – Мита Штрбан. Из тог тима су потекли бројни младићи, који су са 18, 19 или 20 година ушли у први тим и заменили „стару гарду“.

Власина је имала велико ривалство са лесковачком „Дубочицом“. Ти сусрети су били пуни

емоција, не само међу играчима, већ и у публици. Бити или не бити и за једне и за друге. Године 1954. у задњем колу играли смо са њима на Росуљи. Ко изгуби испада из Нишког подсавета. Власина је довела у првом полувремену са 3:0, а Лесковчани кажу: „Не се знаје, Заре игра“. И Заре нам даде 4 гола. Испадосмо из лиге. Никада више није било публике у Росуљи као тада. Пола Лесковца се, што камионима, па и пешке упутило ка Власотинцу. Ред је одржавала коњичка милиција. Ривалство са Лесковчанима има историјске корене, још од битке на Косовици. Реално гледано, у целини „Дубочица“ је била боља, што је и логично с обзиром на величину и значај Лесковца.

За ових сто година може се рећи да је „Власина“ била један важан сегмент живота људи у овом крају. Она је афирмисала играче и Власотинце у целини. Поред Винарске задруге, то је био заштитни знак Власотинца. Он је касније утицао и на афирмацију привредних субјеката.

Често се међу љубитељима фудбала у Власотинцу поставља питање који су највећи успеси „Власине“ у протеклих 100 година. Одговор је једноставан, IV зона у тадашњој Југославији 1957/58 године и касније I лига Србије.

Две су чињенице битне за IV зону то је била практично II савезна лига Југославије, подељена на четири дела. Четврти део чинили су клубови из Србије – јужно од Београда, са Косова и Метохије и из Македоније. За нас је била велика част да се, у то време квалитетног фудбала, нађемо у друштву клубова из Крагујевца, Јагодине, Краљева, Крушевца, Ниша, Лесковца, Косовске Митровице, Скопља, Призрена и Битоља.

Друга је чињеница да су клуб чинили играчи поникли на Росуљи. Ниједног странца није било у екипи. Само „рођени“.

„Власина“ у I лиги Србије била је састављена већином од играча са стране. Играли су бољи фудбал од некадашњег. Међу њима је било и неких фудбалских звезда Србије. Уживали смо у њиховој игри. „Власина“ се није одржала у тој лиги због деловања фудбалске мафије.

Садашња „Власина“ наставља традицију фудбала на овим просторима. Она је мезимче политике. Жеља ми је да се клуб афирмише уз одговарајућу инфраструктуру на стадиону, која одговара времену у којем живимо.

ВЕЋ ПОМАЛО ПОТИСНУТ У ЗАБОРАВ - ТУРНИР ДУХОВНОСТИ, ОСАМДЕСЕТИХ ГОДИНА 20. ВЕКА ПРОСЛАВИО ЈЕ ДУХ ВЛАСОТИНЧАНА, А ВЛАСОТИНЦЕ УЧИНИО НАДАЛЕКО ПОЗНАТИМ.

ШАМПИОНИ ТУРНИРА ДУХОВНОСТИ

Историја ће упамтити: Власотинце победник првог Турнира духовности. У надметању духом такмичило се 16 градова Југославије. Писац ових редова 1977. године добио је диплому доктора смеха за сценарио, а Чедомир Чеци Ристић проглашен је за најбољег глумца комичара на Турниру. Да баш све не би било заборављено, замолили смо г. Зорана Давинића, тада капитана наше екипе и сценаристу, да нам у ауторском тексту изнесе своја сећања на те дане.

Зоран Давинић

Власотинце су одавно прославили његово виногорје и његова вина, али и многи успешни спортски колективи, пре свих фудбалски клуб Власина и рукометни клуб Беско.

А онда је дошла прилика која се није смела пропустити: Турнир духовности. Политика Експрес, Радио Београд и Београдски сајам покренули су такмичење у необичном надметању градова хумором и сатиром, које је захтевало изузетну духовност учесника, промишљеност, виспреност, луцидност и друге сродне врлине којима се могу похвалити ретко која поднебља у Југославији.

Окупио сам, по моме мишљењу, најбоље људе за једно такво такмичење. Све је било важно: од текстова до технике. И све сам нашао у Културно-уметничком друштву „Синиша Јанић“: два врсна редитеља, Часлава Диманића и Марију Стојановић, изваредне глумце Велимира Џонића Калемара, Драгишу Петровића Чољку, Чедомира Ристића Чеција, Мирољуба Давинића Мацу, Лазара Станковића, Иванку Стојановић, Јасмину Митић, Васу Цекића Брочку, Стојана Љубеновића, Сретена Ђонића, Слађану Радосављевић, Љубомира Илића, Љилјану Ристић, Зорицу Јанковић, Гордану Шарић, Евицу Момчиловић, Зорицу Миљковић, Надицу Ђонић, сценографа Драгишу Губеровића, техничке сараднике Драгана Поповића и Миодрага Станковића, тамбурашки оркестар Драгутина Радосављевића.

На наредним турнирима наступао је Тамбурашки оркестар КУД-а под руководством Бранка Давинића и низ нових глумаца, међу којима се истицао Ђорђе Цакић, познатији као Ђока Мачк. На текстовима су сарађивали Часлав Диманић, Миодраг Величковић, Александар Давинић, Лазар Станковић и Стојан Андрејевић.

Водитељ програма био је Александар Давинић, у то време већ прослављени џокеј, доцније радио водитељ и новинар.

За карикатуре сам у тим уврстио једног од најбољих карикатуриста Југославије свих времена, добитника преко сто награда за карикатуру широм света, Миодрага Величковића Мивела.

Мени је припала част да будем капитен екипе.

Оно што посебно треба истаћи је чињеница да је екипа добила подршку власти, посебно ССРП на челу са Вељом Станојевићем, без икакве цензуре у текстовима, иако је сатира у нашим текстовима понекад била за то време прилично оштра.

Материјално, генерални спонзор нашег учешћа на Турниру била је Индустрија монтажних зграда БЕСКО, захваљујући пре свега тадашњем директору ове успешне фирме Властимиру Величковићу Дејанцу.

Један од спонзора били су и Подруми, који

Детаљ са наступа наше екипе

НЕКИ ТЕКСТОВИ ИЗ СЦЕНАРИЈА

Чланови комисије за ипитување порекло имовине Скупштине општине Власотинце близу су циља! Потребно је да донесу још само два решења о одузимање имовине па да покрију хонораре које су наплатили за свој рад!

Нову модерну зграду у центру Власотинца градитељи су изградили шест месеци пре рока! После тога остали су још две године да врше поправке.

Које би прве речи изговорио Власотинчанин да је, којим случајем, уместо Нила Армстонга први крочио на Месец?

Бре, никаква разлика: и на Месец ко и Власотинце све рупа до рупу!

Један од извођача програма пролази позорницом са високом подигнутом руком. Сви присутни гледају у небо, не би ли видели шта он показује

Не видим ништа шта овај показује ?!

Ма, не показује ништа! То је делегат власотиначке општине само што је изашо са седнице, па заборавио да спушти руку после напорног гласања!

У ове праве зимске дане, Метална индустрија „Милош Диманић“ у Власотинцу не загрева своје фабричке хале па су радници принуђени да се загревају дување у шаке.

Ако радници наставе овако да дувају, може се десити да одувају оне из канцеларију.

Текстилни комбинат Власинка, захваљујући свом комерцијалном сектору направио је у прошлој години губитак од 800.000.00 динара.

Пронађен је кривац: за оволики губитак крив је портир Тоза, он је тај који пушта комерцијалног директора у предузеће!

Већ неколико година чаме у сандуцима дела Старе српске графике, која је Власотинцу поклонили познати графичар Миодраг Нагорни.

Наше честитке градском музеју који, у време учесталих крађа уметничких дела у свету, неће тек тако да рескира и ове драгоцености изложи јавности!

Честитамо на великом броју новостворених радних места у статистичким плановима за запошљавање.

I – Купио Власотинчанин свом сину ципеле с ђоном, а син, сав срећан, обоу нове ципеле и скакуће ли, скакуће ситним корацима по дворишту. Видевши га, отац повика:

II – Ти, бре, зевзеку! Прави поголеми кораци, пришледи ђон!

I – Купио Власотинчанин ново буре у једној лесковачкој продавници и пошао на аутобус. Док је пролазио главном илицом Лесковца пролазници и дућанџије, знајући да Лесковац нема вина за продају почну да запитују Власотинчанина где ће буре да напуни. Кад овоме прекипе, спусти буре пред радозналце, извади чеп и рече:

II – Ако б'ш оћете да знате, еве, на овуј рупу ћу га напуним!

ЈЕДАН ОД МНОГБРОЈНИХ СОНГОВА (на мелодију „ЕЛ БАЈОН“)

Ја сам управо завршила школу
и сад чекам да дођем на ред
да се свидим некаквоме вољу,
био млад, био стар, био сед...

Као крава права правцијата,
Ја не питам колика је плата,
Ја ћу вући било каква кола,
Само да задовољим свога вола!

Зоран Давинић прима награду као најбољи сценариста

Власотиначки глумци освојили су публику својим наступом

су на финалној вечери на Београдском сајму, поделили три стотине флаша најбољег вина из свог асортимана. Управо је то дељење вина спасило финале. Када су закључили да ја, као капитен екипе још нисам стигао у Сајмиште, а по протоколу пре почетка програма капитени екипа размењују поклоне и пригодним говорима поздрављају публику, људи из Подрума су почели да деле вино, како би скренули пажњу публици од кашњења са почетком програма.

А где сам за то време био ја?

За мене је био задужен да ме вози мој комшија Сретен Пешић – Цека. Сви учесници власотиначког програма су из хотела Србија, у коме смо били смештени, отишли на Београдски сајам сат времена пре почетка програма, а како је мени Сретен рекао да му од хотела до Сајма треба највише 15 минута вожње, кренули смо колима у 17:30 сати, обзиром да је финале почињало у 18 сати. И тачно у 18 сати, Сретен је зауставио свој ауто на периферији Београда и рекао да не зна где се налази. Изашао сам из кола, зауставио први такси и замолио га да нас одведе до Београдског сајма што брже може. Пред Сајам смо стигли у 18:15 минута. У хали општи хаос. Програм касни 15 минута. Радио Београд касни са преносом финала Турнира духовности. Ја истрчавам на позорницу, поздрављам капитена противничке екипе Велике Планае и публику и финале почиње.

У сали 4.500 гледалаца, од којих најмање 1.000 Власотинчана. Оних из Београда и око 600 њих који су са десет аутобуса дошли директно из Власотинца да бодре власотиначку екипу. Колико је познато аутору овог текста, никада до тада оволико навијача није организовано пратило било коју власотиначку екипу у било којој области ван Власотинца.

Да се каже и то да смо у финалу за навијаче имали и неколико странаца, конкретно Египћана, који су након финала обасули поклонима поједине чланове екипе.

Жири који је пратио финално вече био је састављен од најугледнијих југословенских хумориста и сатиричара, коме је председавао генерални директор ПКБ и сатиричар Раденко Станић.

Кад смо код жирија, напомињем да се њихов састав мењао од сусрета до сусрета, па су у њему били и познати писци Владимир Булатовић ВИБ, Алексије Марјановић који је своје радове потписивао као Алек Марјано, затим Бора Ољачић, Миодраг Стојановић и др.

Чедомир Цеци Ристић проглашен је за најбољег глумца - комичара

Практично, то је оно најбоље што је тадашња Југославија имала у области хумора и сатире. Недостајали су само Брана Црнчевић и Илија Поповски, угледни сарадници Жежа.

У полуфиналу првог Турнира духовности састали смо се са екипом Титовог Ужица популарним Ерама и сви су очекивали да ће нас Ере лако победити. Међутим, у два полуфинална сусрета, као домаћини и гости Власотинце је убедљиво била боља екипа. Кажем убедљиво зато што је разлика у бодовима додељеним од стране жирија била више него убедљива.

Узгред, и програм Титовог Ужица је био изванредан, а за сваку похвалу је понашање њихове екипе, која нам је срдечно и с пијететом честитала на победи.

У финалу је дошла екипа Велике Планае, која против екипе Власотинца није имала никакве шансе.

Победнички пехар Турнира духовности пред препуном халом Београдског сајма се убрзо нашао у мојим рукама, као капитена екипе и као потврда Власотинцу и његовом поднебљу да је изнедрило сјајне људе у области хумора,

сатире, дакле у области духа, као најважнијем сегменту живљења.

Но, овде треба посебно похвалити поједине учеснике власотиначког програма. Пре свега изванредне режисере Часлава Диманића и Марију Стојановић, водитеља програма Александра Давинића, глумце Васу Цекића Брочку, Велимира Цонића Калемара, Стојана Љубеновића Гарца, као и Чедомира Ристића Чеција, који је проглашен за најбољег глумца комичара на Турниру.

Нека буде забележено и то да сам ја управо за сценарио добио диплому Др хумора.

Наравно, треба похвалити и успеле представе Чачка, Краљева, Велике Планае, Титовог Ужица, Ново Сада и других развијених градова како би се боље сагледали успех и победа Власотинца на Турниру духовности и освојена титула шампиона.

А како је почело такмичење и шта је то по чему се власотиначка екипа посебно издвајала од осталих градова?

За оне који су заборавили то време, или су рођени доцније, мали подсетник: најпре је сваки град изашао на двобој неком од пријављених градова на страницама дневног листа Политика ЕКСПРЕС, читаоци су гласали и бољи је победио. Затим су извучени парови и следили су дупли сусрети, најпре у једном, затим у другом граду, све до полуфинала и финала у Београду.

При сваком одмеравању снага у Власотинцу, између власотиначке и гостујуће екипе, сала биоскопа је била препуна. Правила су била таква да је пре сваког сусрета сценарио програма морало променити најмање за 30% садржаја, како би нови садржаји хумора и сатире што боље представили поднебља из којих долазе.

Оно што су као новину на Турниру увели Власотинчани били су сонгови – хумористички текстови на познате домаће и светске мелодије.

Цео ток Турнира пратио је у штампи познати југословенски хумориста Паја Станковић.

Радио Београд је преносио финале директно на свом програму, а неко време иза тога, Телевизија Београд је у сали Дома синдиката у Београду снимила, а затим и емитовала комплетан победнички програм власотиначке екипе.

Свим члановима власотиначке екипе остаће у дубоком сећању незаборавна ноћ проведена након освајања пехара и шампионске титуле у кафани Три шешира, у боемској Скадарлији.

ДАНИЛО КОЦИЋ, НОВИНАР И ПИСАЦ ИЗ ДАДИНЦА

ЖИВОТ ПОСВЕЋЕН НОВИНАРСТВУ И КЊИЖЕВНОСТИ

Данило Коцић, новинар са стажом дужим од четири деценије, може се са пуно права назвати посвећеником свога посла. Иако већ неколико година у пензији (био је стални дописник листа Политика из Лесковца), уредник је сајта ГЛАСНИК – Медијациентар 016 (www.medijacentar016.com) и са пуно жара и даље се бави новинарством. Поред тога, Коцић је и изузетно плодан писац, а посебну пажњу својим неуморним радом стекао је објављивањем двотомне студије „Лесковачки писци трагови и трагања и дела „Лесковачки писци – библиографије и коментари“. Уз све ово, морамо да додамо да је Данило био један од „учитеља новинарства“, саветодавац и подржавалац младој екипи тек обновљеног листа „Власина“ (деведесетих година прошлог века), па им и данас његова помоћ и сарадња пуно значи. И још, можда и најважније, наш је саговорник изузетни заљубљеник у родни крај и настоји да га својим стваралаштвом сачува у литератури, али и да га представи што широј читалачкој публици.

Данило Коцић је пријатељ наше Библиотеке, који се одазива на сваки наш позив за гостовање у програмима које организујемо, а у којима је речити уводничар и захвални саговорник. Уз то, Данило нам је више пута исказивао част да будемо саиздавачи његових књига, иако за то није имао реалних потреба. Наша му је установа на томе посебно захвална и више пута му је исказивала признања.

- Мада наслов овог интервјуа говори да сте читав свој радни и стваралачки напор посветили новинарству, на почетку нашег разговора желимо да потврдимо да сте, у ствари, сав свој рад посветили завичају. Овде, наравно, не мислимо само на родно Дадинце већ и на Власотинце, Лесковац и читав наш Јабланички округ. Да ли се слажете са овим мишљењем?

- Истина је да сам највећи део своје животне и радне биографије исписивао на југу Србије. Најпре као ученик ОШ „Синиша Јанић“, потом и Гимназије „Стеван Јаковљевић“, у којој сам, после завршених студија, радио и као професор. О нашем завичајном окружењу у великим српским градовима се мало зна, а и оно што је познато своди се на констатацију како говори језиком који служи за подсмех. Таква оцена не само да није тачна, него је и крајње увредљива. Мало је, на пример, познато да Вук Караџић никада није посетио овај крај старе Србије. Да се то неким чудом догодило, можда би реформа српског језика изгледала другачије.

- Како оцењујете новинарски позив на почетку нашег бављења њиме и сада, када имате полувековни стаж!

- Мој „новинарски стаж“ дужи је од пола века ако, да се малчице нашалим, рачунам и прве прилоге објављене у ОШ „Синиша Јанић“. Захваљујући изванредном професору Драгиши Костићу, школа је била расадник младих новинара и радио-репортера, који су се оглашавали из „радио станице“, а глас се преносио звучником и чуо у школском дворишту. Тада сам имао притајену жељу да се бавим новинарством, иако – да будем сасвим искрен – нисам о том послу знао готово ништа. Сетио сам се много година касније једне занимљивости из села. Питао ме један рођак шта радим, ја одговорих да сам новинар. Уследио је занимљив закључак: „Ако, рођаче, мора неко и то да ради, да продаје новине!“

Као студент писао сам повремено за студентске новине и тада сам, сећам се као да је било јуче, добио прве хонораре. Били су довољни да самнедељу дана могао да гледам филмове и купим моје омиљене слаткише. Могло би се рећи да је новинарство чудно занимање, када се једном сусретнете са тим занатом, тешко га је оставити. Ако се не варама, давно је чувени новинар „Политике“ Мирослав Радојчић изговорио: „Новинарство је добар посао који би требало што пре напустити!“

Садашње српско новинарство изгубило је ону драж коју је некада имало. Ипак, има подоста талентованих, младих, образовних новинара, који су спремни на сваку врсту новинарског подвига, а да ли ће у томе успети не зависи само од њих него и других, бројних околности

које се намећу кроз људско трајање, а на њих не могу да утичу.

- Данас су локалне самоуправе и регионалне заједнице дужне да у својим буџетима предвиде средства за независне медијске куће и да тако подрже објективно извештавање. Колико се успева у томе?

- О томе сам често говорио и писао. Укратко, садашњи начин тзв. буџетског финансирања тзв. независних медија потпуно је погрешан. Сами формулари за конкурсање су бесмислени, а комисије које одлучују о пројектима углавном су недорасле и, истовремено, да будем сасвим искрен, подлежу бројним притисцима. Зато овај вид подршке новинарству требало би што пре напустити.

закључити да је Лесковац (наравно и остала места у својој мери) имао, и данас има, богат литерарни живот, које прати приметно издаваштво. Ипак, мишљења смо да је ретко који литерата са овог подручја успео да постане познат ван граница региона. Где видите проблем (ако се то уопште може тако назвати)?

- Једно је написати књигу, а сасвим друго написати добру књигу! Подоста је у српској, раније и југословенској литератури, било тзв. „великих писаца“, јер су имали пријатеље међу критичарима и у познатим издавачким кућама. Слична је ситуација и данас. Готово о свему одлучује се у „кругу двојке“. На југ Србије се одавно заборавило. За илустрацију ћу вам навести пример највећег лесковачког писца 20.

Никуда без бележнице и оловке - и одмор на Власинском језеру зачињен је писањем

- Као плодан књижевни стваралац, ви сте својим делом „подигли писани споменик“ свом родном селу. Откуд толика приврженост, да ли то сматрате својим дугом?

- Ово ваше питање може се прихватити као добро режирана шала. Тачно је да сам у детињству, па и средњошколско-студентским данима, био изузетно везан за моје мало, сиромашно, али ипак прелепо село. Остале су дивне слике из тог периода одрастања и користио сам их да сročим неку занимљиву причу о људима који су по нечему заслужили да се о њима сазна више. О мом родном селу могу се испредати такође бројне занимљивости, али је најтачнија да је у годинама после Другог светског рата, па и до самог краја 20. века имало процентуално више интелектуалаца него друга места југа Србије. Томе су кумовали многи разлози, поред сиромаштва, а један је што смо имали заиста сјајне учитеље.

- Према вашем истраживању, може се

века, чувеног Борислава Боре Здравковића, професора књижевности са чувеног београдског Филолошког факултета. Објавио је тек стотинак песама, а готово су све – антологијске. Чувена његова збирка песама „Тренуци лирике“, која је настала у посебним околностима (када се борио између живота и смрти) открива вансеријски литерарни таленат. Велики песник, иначе мој пријатељ, о којем сам доста писао (један мој интервју са њим објављен је у Нашој речи чак у тринаест наставака), професор Здравковић толико је био скроман да није желео да буде члан Удружења књижевника Србије. На предлог пријатеља, само одбио махнувши руком и, кроз само њему својствен заводљив смешак, одговорио би: „Хајдемо у нашу библиотеку (кафану)!“

- Како оцењујете актуелни литерарни тренутак у Лесковцу и његовом окружењу? Каква је сарадња међу локалним песницима и писцима?

- Према мојим истраживањима, Лесковац је последњих стотинак година имао око 150 ауто-

Директор Библиотеке и уредник Нашег Власотинца, предаје захвалницу Данилу Коцићу, као признање и захвалност за подршку и помоћ коју нам пружа

КЊИЖЕВНИ РАД:

РОМАНИ: Изабрани живот (Лесковац 1997), Изабрана тишина (Лесковац 2000), Изабрани дани (Лесковац 2012), Измаглице - трилогија (Лесковац 2016); „Сликање меморије – изабрана дела“ (Лесковац 2021).

ЗБИРКЕ ПЕСАМА, ПРИЧА И АФОРИЗАМА: Чудна лађа, песме (Лесковац 1987), Дневник на распусту, песме (Лесковац 2002), Говор камена, песме (Лесковац 2004), Песма жени, песме (Власотинце 2007), Невреме – приче из завичаја (Лесковац 2016), Аутобиографија – време сенки, I део (Лесковац 2016), Афо(к)ризми и друге (не)згоде, (Лесковац 2017), Афоризми са тужне пруге, I (Лесковац 2018); Афоризми са тужне пруге II (Лесковац 2018);

СТУДИЈЕ И ПУБЛИКАЦИЈЕ: Лесковачки писци – трагови и трагања, I-II (Лесковац 2015, 2016), Лесковачки песници – панорама лесковачког песништва 1944 – 2014 (Лесковац 2015), Изабрани списи – сликање меморије (романи, приче, песме, Лесковац 2016), Хумор у делима писаца лесковачког краја (Лесковац 2016), Говор Лесковца и југа Србије (Лесковац 2016), Проф. др Душан Јањић: живот и мисао – хрестоматија и коментари (Лесковац 2017), Др проф. др Тихомир Петровић, живот и мисао – хрестоматија и коментари (Лесковац 2017), Проф. др Драгомир Радовановић: живот и мисао – хрестоматија и коментари (Лесковац 2017), Добривоје Бошковић: живот и мисао – хрестоматија и коментари (Лесковац 2017), „Лесковачки писци – библиографије и коментари 1988-2018“ (Лесковац 2019), Др Жак Конфино – једно виђење“ (Лесковац 2021).

ра који су се бавили литературом. Данас пише око педесетак, међу којима је младих врло мало. У овом тренутку најпознати лесковачки књижевник је проф. др Драгомир С. Радовановић, аутор више од две стотине књига, а најпознати писац за децу је Стефан Митић Тићи. Прочитао сам готово све што су створили писци овога краја и оцене преточио у неке од мојих студија. Захваљујући појединим институцијама, попут Народне библиотеке „Десанка Максимовић“, Народне библиотеке „Радоје Домановић“, Лесковачког културног центра и још неколико установа, писци „завичајног круга“ имали су прилике да се представе широј читалачкој публици.

охрабре. На сличан начин се односите и према књижевним ствараоцима. Као да имате неограничено поверење у свакога и сваком пружате безрезервну подршку, што, можда, није увек неопходно?

- У нашој земљи одавно не постоји права књижевна критика. Све издавачке компаније, добро је познато, имају „своје критичаре“, који о делима тих кућа пишу само хвалоспе. Да би неки талентовани писац објавио књигу код, на пример, неког афирмисаног београдског издавача, потребно је много напора, српљења и среће. У књигама завичајних писаца увек сам тражио тзв. добру страну. Лоших је и онако превише. Сећам се једне анегдоте коју ми је давно испри-

КРАТКА БИОГРАФИЈА

Данило Коцић, (село Дадинце, Власотинце, 1949), професор књижевности и дипломирани правник. Као стипендиста Косова и Метихије, (1972/73) био је професор Српског језика и књижевности и Уставног уређења у Гимназији „Браћа Рибар“ (Исток). Радио је и као професор књижевности у Гимназији „Стеван Јаковљевић“ (Власотинце). Коцић је био новинар и уредник у приштинском дневном листу Јединство 1977/1978. године, а затим је три деценије радио као новинар - дописник Политике из Лесковца и југа Србије (и сада извештава за „Политику“). Један је од оснивача (био је и председник) Удружења писаца Лесковца и стални сарадник гласила Помак. Члан је Удружења новинара Србије и Удружења књижевника у домовини и расејању.

Данило Коцић, као уводничар, на једној од културних манифестација у нашој Библиотеци

- Примећујемо да су ваши новински написи афирмативни, увек (чини се) рађени са превасходном намером да подстакну, да

чао проф. др Никола Цветковић, некадашњи управник Народне библиотеке у Лесковцу. Ево је укратко: после једног писменог задатка у

Лесковачкој гимназији, улази професор Бора Здравковић и, уз кратке коментаре, истиче шта је добро, а шта лоше у ђачким радовима. Узима тај истински велики професор, мудрац свога посла, моју вежбанку и каже: „Никола, прецртао сам ти све, сем једне реченице и због ње добио си – петицу.“ Прича има и срећан завршетак. Управо због те једне, једине реченице, Цветковић је студирао и одбранио докторат на Филолошком факултету у Београду! Раније, као млад професор, понашао сам се као да сам у „ђачкој кожи“: не да тражим од ученика његово незнање, него - знање!

- Шта тренутно заокупља вашу пажњу, о чему пишете, хоће ли нека ваша нова књига ускоро угледати светло дана?

- Нећете веровати, али и у овим годинама (72), свакога дана пишем. Поред „Политике“ за коју се јављам са југа Србије и то потпуно волонерски, уређујем сајт Медија центар, а пишем и за неке недељне новине. Ове године, надам се, привешћу крају два пројекта: „Говор Лесковца и југа Србије међу српским дијалектима“, студију „Лесковачки писци и њихово доба“ на око хиљаду страна и књигу „Др Добривоје Бошковић: живот и дело“.

ДЕЦЕНИЈАМА ПОСЛЕ ДРУГОГ СВЕТСКОГ РАТА СПОМЕН-ПАРК ПОСВЕЋЕН ПАЛИМ БОРЦИМА И ЖРТВАМА ФАШИЗМА У ДРУГОМ СВЕТСКОМ РАТУ, НА СТАРОМ ГРОБЉУ, ДЕЛО АРХИТЕКТЕ БОГДАНА БОГДАНОВИЋА, СВРСТАВАН ЈЕ У МОДЕРНУ. ОВОГА ПУТА АКАДЕМСКИ СЛИКАР МИЛИВОЈ КОСТИЋ, ИЗ НОВОГ САДА, ОТКРИВА ЈЕДАН САСВИМ ДРУГАЧИЈИ ПОГЛЕД НА СТВАРАЛАЧКИ ОПУС СЛАВНОГ АРХИТЕКТЕ

УНИВЕРЗАЛНЕ ПОРУКЕ СПОМЕНИКА ЖРТВАМА ФАШИЗМА

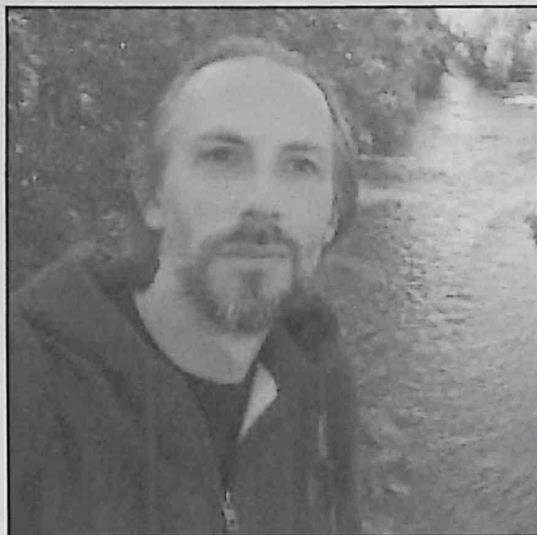
Помињање прослављеног архитекте Богдана Богдановића код већине Власотинчана изазива асоцијацију на меморијални спомен-комплекс, на Старом гробљу. Наша сарадница Светлана Станковић овога је пута разговарала са академским сликаром Миливојем Костићем, из Новог Сада, који је прошле године на кеју, испред алерије Културног центра, урадио прву 3Д слику у Власотинцу. Он је овде дао своје виђење Богдановићевог рада и другачији поглед на његово дело, које је постало културно обележје Власотинца

Светлана Станковић

На први поглед дела Богдана Богдановића припадају модерној, односно соцреализму, међутим, сви они који су се бавили детаљнијом анализом његовог градитељског опуса сагласни су да он није припадник модерне и да је то само био начин на који је надмудривао тадашњи комунистички систем.

О новом погледу на рад др Богдана Богдановића разговарали смо са академским сликаром Миливојем Костићем, из Новог Сада, који је прошле године у Власотинцу урадио прву 3Д слику.

Миливој Костић, академски сликар

„Спомен-комплекс на Старом гробљу је, можда, врхунац Богдановићевог рада“

„Период у коме је архитекта Богдан Богдановић стварао у Власотинцу, изградом мегалитског споменика и читавог комплекса око њега, можда је био врхунац његовог стваралаштва. Изградњом спомен-парка на „Старом гробљу“ он је користио елементе који су препознатљиви и визуелно најефектнији. То су елементи из неолитске културе. За Богдановића је то било занимљиво јер је уметност, пре неколико хиљада година, била слична на свим просторима у Европи, на којима су људи живели. Слични цртежи, мале скулптуре, керамичке посуде. Није било толико разноврсних стилова у ликовној уметности. Данас је уобичајено да наилазимо на различите стилове на различитим

деловима планете, чак и на истом географском простору. У неолиту је то било подједнако заступљено“, истиче Миливој Костић.

По његовим речима, Богдановић је током својих истраживања неолитске културе дошао до закључка да је за њу доминантно то што је универзална. Архитекта није откривао који су му узорци били при бирању теме, мотива неких цртежа, али се претпоставља да је доста пратио археолошка истраживања неолитске културе, која су током шездесетих и седамдесетих година прошлог века била најдоминантнија, док су сада готово запостављена, и у Србији их скоро нема. Овакав вид стваралачког израза данас препознајемо као фиктивну археологију.

СПОМЕНИК НА СТАРОМ ГРОБЉУ ЈЕ НАЈМОМУМЕНТАЛНИЈЕ СПОМЕН-ОБЕЛЕЖЈЕ У ВЛАСОТИНЦУ

„Најмонументалнији споменик послератног периода у Власотинцу је Споменик палим борцима и жртвама фашизма у Другом светском рату, на Старом гробљу. Подигнут је 1975. године, а његов аутор је био др Богдан Богдановић. Споменик је изграђен од камена гранита из Моминог мајдана. Радили су га мајстори - клеасари из Темске, у пиротском крају. Радови су се обављали под надзором др Богдана Богдановића. Камену плочу са санатписима испред споменика израдио је месни каменорезац Петар Петровић. Поред споменика је простран „амфитеатар“ са седиштима од каменних блокова украшених рељефима. Иницијатор подизања споменика је био Општински одбор СУБНОР-а Власотинца, а изградњу споменика је финансирала СО Власотинце“, записао је Велимир Стаменковић - Лима у својој књизи „Спомен обележја Власотинца“.

„Када је о самом споменичком комплексу Старо гробље реч, поред тога што доминира простором, уочљиво је да, када се погледа одозго, изгледа као полукруг. У суштини то представља Атласа, божанства које на својим плећима држи небески свод. Када се та полуполта гледа из одређене позиције пружа се посебан доживљај небеског свода ухваћеног са све облацима, док Атлас, као средишна фигура, свод држи на својим раменима и има задатак да читаву вечност држи (или штити) тежину неба (или земље) на својим раменима. Поред тога, читав комплекс на „Старом гробљу“ садржи доста природних елемената. Архитекта је, истражујући природу, саме објекте распоређивао у односу на доминантни стуб. Камени блокови које је ређао, везани су за елементе природе и космоса. Поред астрономских појава које свакодневно виђамо, попут изласка и заласка сунца, положаја месеца у одређеним периодима, промери су вршени и у односу на положај одређених сазвежђа током лета и зиме. Да би се разумело ово дело прослављеног архитекте потребно је доћи до астрономских сазнања и мерења која је он спровео“, додаје Миливој Костић.

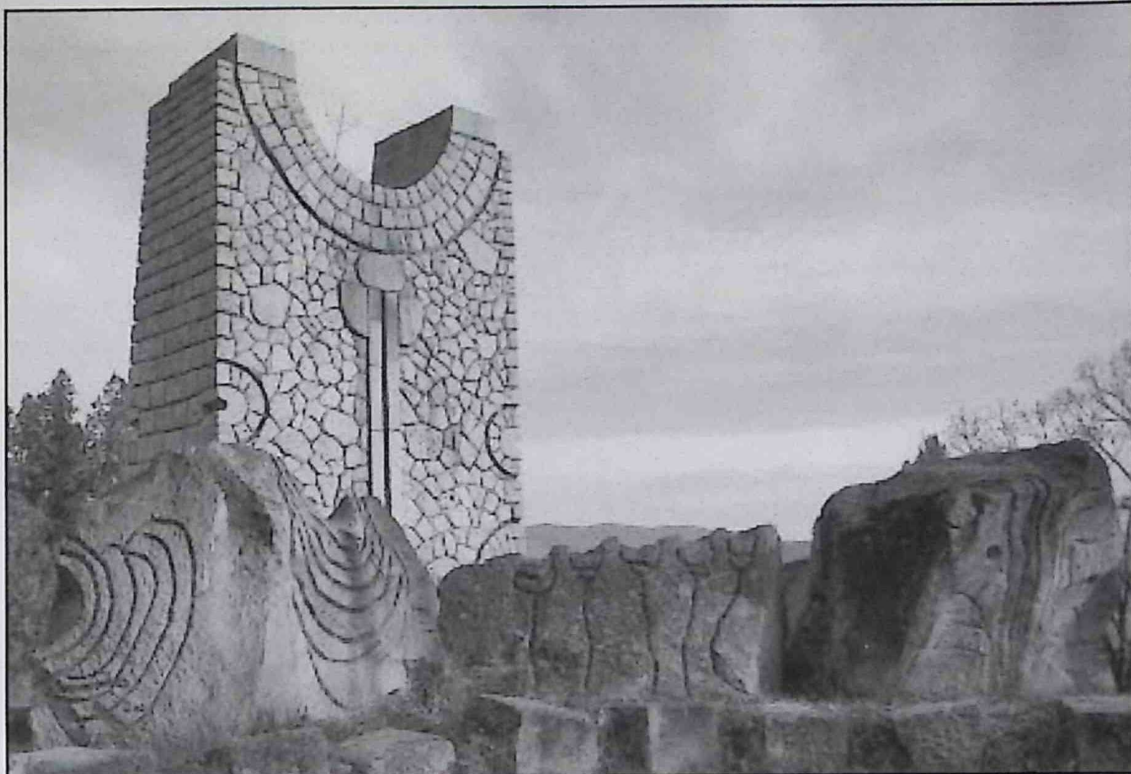
По речима нашег саговорника, када говоримо о овом меморијалном комплексу Богдана Богдановића, као и сличним комплексима које је он, током послератног периода пројектовао, морамо, са једне стране, узети у обзир ликовно дефинисање његове уметности, која сеже до неолита, док је распоред објеката, у овом случају каменних блокова и амфитеатра више повезан са његовом астрономским истраживањима.

„Он је на невероватан начин повезао ту древну прошлост на земљи са будућношћу, са далеком будућношћу, у којој ће распоред кос-

мичких тела бити другачији него данас. Успео је да у својим радовима ухвати та кретања. И што је још фасцинантније - он је све то успео да прикаже привидно, у форми модерне. Добро је да је дошло до формирања тих његових тематских скулптура, паркова, меморијалних комплекса, јер је већина уметника, која је стварала у том периоду, стварала у соцреализму, као доминантној уметности након Другог светског врата", каже наш саговорник.

Богдановићева истраживања су била универзална, као и његови радови, без обзира да ли је стварао у Власотинцу или на неком другом месту. По речима Костића, треба схватити и доба и уметничку реалност у којој је Богдановић радио. Тада су још увек били живи и активно су стварали изразити представници надреализма - Дали, Макс Ернст, Хуан Миро, Де Кирико... који су итекако утицали на Богдановићева промишљања.

„Када је реч о цветним дезенима у неолитском стилу, није одмах јасно значење или симболичка намена коју имају ове гравуре, или су то, једноставно, украсни елементи намењени естетизацији локације. У будућности је то потребно додатно истражити. Са истом снагом и моћи делују призори његових архитектонских дела, она имају једну непоновљиву енергију и моћ. Са ликовне стране она су потпуно универзална што је и била идеја водилца, како Богдановића тако и градитеља пре четири или пет хиљада година, без обзира на ком делу планете је био постављен одређен објекат“, закључује Миливој Костић.

“Украсни елементи исклесани у камењу намењени су естетизацији простора”

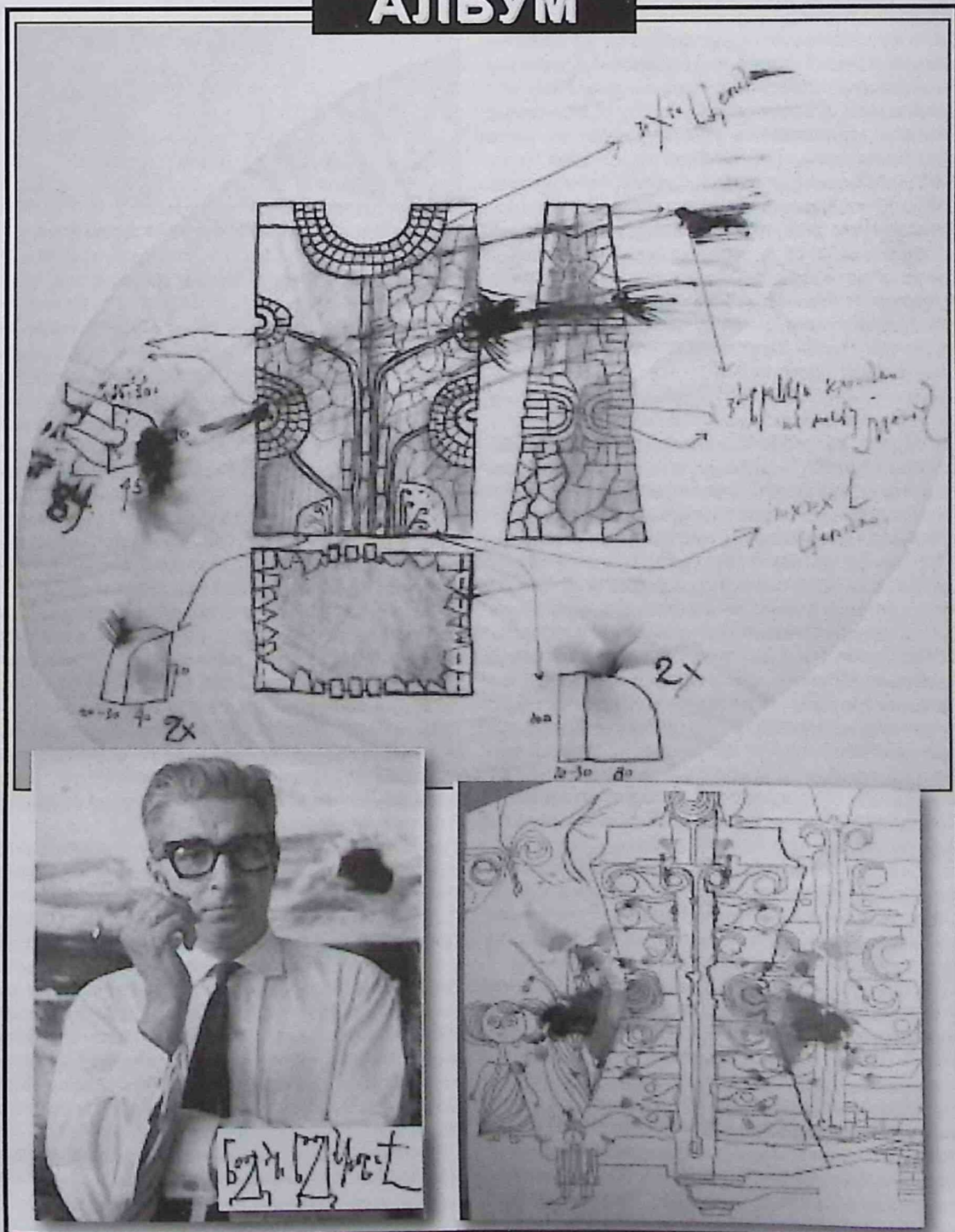
АУТОР СМЕЛИХ ИДЕЈА

Богдан Богдановић је био српски архитекта, градитељ, уметник, писац и филозоф, професор Београдског универзитета, градоначелник Београда. Познат је по својим смелим идејама, као неимар меморијалне архитектуре и спомен-обележја жртвама фашизма у Другом светском рату, која су подизана у другој половини 20. века широм Југославије. По његовој идеји и пројекту најпре је подигнут споменик јеврејским жртвама у Београду. Богдановић је остао упућен и по споменику у Јасеновцу. Његова архитектонска оstarења налазе се у Сремској Митровици, Мостару, Крушевцу, Косовској Митровици, Прилепу, Књажевцу, Јасеновцу, Штипу, Бихаћу, Чачку, Белој Цркви, Травнику, Лесковцу, Власотинцу, Иванграду, Лабину, Вуковару, Врњачкој Бањи, Аранђеловцу, Клисусу.

“Светилиште палих бораца у Власотинцу и мотив космичке битке, како га је Богдановић звао, и кружни облик целине дају јак осећај праисторијског места култа. Врло изражена космолошка симболика се препознаје на централном стубу, који представља капију ка небу, украшену соларним симболом. Испред њега је мали амфитеатар, окружен каменим блоковима неправилних облика, са уклесаним неолитским цвећем.“ „Богдановић је волео да измишља речи, у складу са својом надреалистичком прошлосту“, објавила је Стефана Манић, историчарка уметности 2016. године, у web магазину KIK..

И, можда је причу о Спомен-парку, посвећеном палим борцима и жртвама фашистичког терора, на Старом гробљу најбоље завршити речима Стефане Манић: “Попут историје, историја уметности нам говори о прошлости кроз сликарство, скулптуру и архитектуру, које нас, попут прозора одводе у неки други свет. Јер, свако уметничко дело чува у себимање или више скривена значења и открива нам по нешто о свету и нама самима”.

АЛБУМ

Прошле се године (2020) навршила 60. годишњица првог Винског бала. Учесник и сведок тих првих Балова, Ђорђе Стојилковић, у ауторском тексту износи своја сећања на те догађаје

ВИНСКИ БАЛ У ВЛАСОТИНЦУ СЕДАМДЕСЕТИХ ГОДИНА 20. ВЕКА

Власотиначко виногорје добило је круну 1960. године. Догодио се Вински бал, манифестација која је подигла славу власотиначких вина у целој Југославији али и шире ван њених граница.

Ђорђе Стојилковић

Знало се за власотиначка вина и пре тога, јер традиција виноградарства траје из времена од када се зна за Власотинце. То је основна грана делатности на којој се вековима темељило бивствовање становништва овога краја. Крајем осамнаестог и почетком деветнаестог века многе породице које су се, у свом кретању и сељењу, задржале трајно у Власотинцу, мотив за то имале су у виноградарству. У преиндустријском периоду у деветнаестом веку вино је било најважнији локални производ на коме су власотиначки трговци остваривали првобитну акумулацију капитала. Крајем деветнаестог века, одмах по ослобођењу 1878, по бележењу Милана Милићевића, у Власотинцу са ужом околином „вино се набере у средњу руку 14.150.000 литара“. У двадесетом веку, упркос ратним недаћама, производња грожђа расте. Оснивањем задруга и индустријском прерадом количина вина се повећава. До почетка Другог светског рата вино се извозило у Чехословачку, Аустрију и Немачку, што бележи и сведочи Михајло Костић у Гласнику Српског географског друштва. После Другог светског рата наставак је раст производње грожђа и вина а оснивањем Винарске задруге прерада грожђа врши се на индустријски начин. Капацитет прераде у За-друзи износио је 1.200 вагона тј 12.000.000 литара вина. У индивидуалним подрумима, по традицији, налазе се знатно веће залихе вина за личну потрошњу и самосталну продају произвођача на слободном тржишту.

У шестој деценији двадесетог века, у Власотинцу је приметно ојачан општи напредак у привредном и друштвеном погледу. Развијала су се новооснована индустријска предузећа, оснивају се школе и културне институције, комунално и урбано уређење вароши. Убрзао се процес кретања становништва на локалном нивоу али и шире. Осећала се потреба за афирмацијом Власотинца, за маркетиншким приказивањем свега са чим се располаже, али и са жељом да се покрену туристичке активности. Сазрела је идеја да се осмисли манифестација која ће обухватити традиционалне навике обежавања и прослава важних детаља из живота али и удовољити потребе за исказивањем онога са чим се располаже, у производном смислу и у сврху привлачења пажње и маркетинга за даљи успон привреде.

Подударило се то са временом отварања и одржавања Међународног Сајма текстила и текстилних машина у Лесковцу - када је Туристички савез Лесковца покренуо акцију обогаћивања понуде у време одржавања сајма.

Била је то прилика за укључивање околних места у јединствени програм туристичке понуде. У Власотинцу је осмишљена манифестација „Вински бал“ у којој је полазна тачка представљања било виногорје, са власотиначким брендвинама: ГРОМ, РОЗЕ и ПЛЕМЕНКА.

Разгледница за други Вински бала, према снимку са првог Винског бала

ПРВИ ВИНСКИ БАЛ

Први Вински бал уврштен је у програм сајма, заказан и одржан дана 13. 7. 1960. године у време одржавања Сајма. Било је то средња, летњи јулски дан, који је нудио променљиво време, али ведрину ноћ, на задовољство свих учесника у забави, од заласка до сванућа и изласка Сунца. Неколико месеци Власотинчани су размишљали о физиономији Винског бала. Активна је била и шира публика, било је сугестија и са стране. Укључени су носиоци општинских политичких функција, јавних и културних установа као и директори привредних организација. Група ентузијаста окупљена око званичног организатора, Туристичког савеза општине, сублимирала је разна размишљања и осмислила програм Винског бала. Заслужују да буду поменути и трајно забележени као главни носиоци програма, који су направили представу и атракцију за памћење, каква се само пожелети може. Уз ограду да због временске дистанце нека имена могу изоставити наводим следеће: Властимир Величковић Дејанац, директор Туристичке организације, Живојин Црнатовић, дугогодишњи посленик туризма и културе, Петар Живковић Лишко, фотограф, Пера Петровић Шоп, директор Винарске задруге, Драгиша Губеревић, Павле Ђокић Паја, Богдан, учитељ из Црнатова, руководилац омладине Власотинца и многи други. Организовани су били као одбор за припрему и реализацију Винског бала. Као сарадници и консултанци видно су допринели Срба Миленковић, директор Лесковачког сајма и Војислав Добријевић Бренгал, дописник „Политике“ за лесковачко подручје.

Месец дана пре заказаног термина кренуло је обавештење и пропаганда преко штампе и радија, а са почетком Сајма паролама и рекла-

мама на Сајму, као и преко радних организација упућених пословним пријатељима. У вароши је организовано сређивање, чишћење и кречење фасада. Власотинце је осветљено украсним сијалицама и светлосним паролама. Говорили су људи да је „Власотинце прогледало“. Дефинисан је балски простор са леве и дне стране Власине. На мосту преко реке и млину посебно су постављени светлосни украси и рекламе великог формата, на којима су доминирале бутелке и флаше вина Гром и Племенка. Племенка је већ била позната широм Југославије, а Гром је тих дана избио у први план. За маскоту Бала је осмишљена пластична чутурица са мотивима из Власотинца, и са каишевима који су омогућили да се чутурица носи о рамену. Балски простор је подељен на три платоа. Први, главни, је на кеју, на десној обали реке, на коме је бина за главну церемонију. На левој страни, на самој речној платформи је плато земљорадничке задруге „Винарска“. Ту су уместо класичних столова постављена бурад са посебним столицама од мањих буради, симболи виногорја и прераде грожђа у вино. У сред речног тока на утврђеном постољу постављено је лепо офарбано ново буре са старим вином „гром“ за највеселијег госта. Простор Маричкино су уредила остала предузећа. Синдикалне подружнице тих предузећа преузеле су обавезу да уреде и опслужују своје плато и госте за време славља. Цео простор осветљен је свечаним сијалицама и светлосним порукама. На једној је писало „Забрањено је пити воду“. Штампане су улазнице – позивнице и подељене многим организацијама и институцијама за њихове пословне госте и пријатеље. Сајму такође. Обезбеђен је довољан број за слободну продају. На њима су одштампани мотиви који одсликавају бербу грожђа и потрошњу вина, са чашама и флашама у природним бојама вина.

Сви чланови Винарске задруге добили су бесплатне позивнице.

На дан-два пре почетка Винског бала главном улицом је одјекивала плех музика, са препознатљивом трубом Милета Балавура. Омла-дина, али и одрасли, пунили су улице у ишчекивању свечаног чина. Тог 13. јула 1960. године у Власотинцу је током целог дана врвило као у кошници. Ту су поред мештана придошли из околине као и будући учесници у вечерњој представи - да сагледају ситуацију. Њима додајемо велики број приспелих са стране, чије је порекло из власотиначког краја. Власотинце је постало тесно да прими толики број људи, али се на крају нико није осетио неодостојеним. Врућина јулског дана није била жестока, чак су пролазни облаци најављивали своје присуство у вечерњим часовима.

Свечано отварање Винског бала заказано је за 21 сат. Небо се нашалило али су облаци брзо замакли иза планина. Гости и посетиоци почели су да улазе у балски простор, на који сат пре званичног отварања. Улаз је био пригодно регулисан пролазом кроз огромну дрвену бачву, са избијеним дном. Ту их дочекују власотиначке лепотице, обучене у традиционалној свечаној ношњи. Примају од гостију улазнице и сваком уручују чутурицу са белим или црним вином по избору. Водичи прихватају госте и усмеравају према ознакама на позивници.

За кратко време балски стадион је испуњен комплетно. На платоима је већ трештала музика а на ободима балског просторана чичкала се публика са свих страна. Ливада баба Драге Гаврилчине, простор око млина и старог гробља су места са којих се прати комплетан балски простор и догађања у њему. По томе могу им завидети они који су на главним платоима. Мост на Власини пун је као фишек са народом и једва издржава тај изузетни и несвакидашњи терет.

Тачно у 21 час директор Туристичког савеза Власта Дејанац, кратким говором поздравио је госте и Вински бал прогласио отвореним. Само што је изговорио последње речи развила се у Власотинцу дотада непозната паљба „из свих оруђа“, фанфаре су замењене ватрометом. Винуле се у небо разнобојне светлеће ракете и трајале, трајале. Многобројна публика пратилих у небо. Простор око реке и кеја украшени су многобројним светилкама, балонима и лампионама. Све се слило у јединствену слику коју је додатно украшавало светлуцање реке са сваком новом ракетом ватромета. Музика је трештала са свих платоа а естрадне звезде подизале су глас да се боље искажу. Створена је атмосфера јединствена и величанствена да се не може описати већ само доживети. Одушевљење!

Трајало је то целе јулске ноћи у којој је у Власотинцу уместо воде „текло“ вино. На паролама је писало да је вода прелуштена жабама.

Тачно у пола ноћи церемонија избора лепотица за мис вина је почела. Уз звуке музике, песме и игре, кандидаткиње за избор нашле су се на бини. Све лепша од лепше. Било их је девет. Осам власотинчанки и једна гошћа из Београда. Жири се определио управо за Београђанку Дивну Цветковић. То је изазвало изненађење и благо незадовољство. Која год да је проглашена за Мис вина не би био промашај. Али Власотинчанке су се осетиле повређеним.

Представа је настављена пуним интензитетом. Уз богату трпезу власотиначког роштиља, печења јагњећег и прасећег, уз музику и песму, вино Гром и Племенка пленили су душу веселих гостију. Многобројна публика од поноћи се смањивала, а остатак се помешао са гостима. На неколико места изван званичних платоа развила се игранка, вијорила се српска кола у којима се нашло велики број иностраних гостију, што је увеличало расположење и динамику трајања до зоре.

У раним јутарњим часовима највеселији

Гости са Косова и Метохије на другом Винском балу горе лево, са домаћинима Богданом и Ђорђем

гост се сам наметнуо са флашама у рукама, скачући са стола упутио се у реку праћен сиљном плех музиком власотиначких свирача. Вода до појаса, у рукама Гром и Племенка, у флашама оплетеним врбовим прућем. Бацао их у ваздух и хватао посрћући. Спазио је буре усред реке, догегао до њега, загрлио га у пуном узбуђењу и узвикнуо: „И ово сам дочекао“. Управо је био проглашен за највеселијег госта.

Ноћ за памћење је прошла. Јутарње сунце је испратило последње госте а простор Винског бала је изгледао као право бојиште.

Учесник сам и сведок првог Винског бала. Био сам у то време студент завршне године на факултету. Повратком у Скопље на полагање дипломског испита описао сам и похвалио друговима манифестацију Винског бала о коме су многи већ сазнали. Неки су изразили жељу да, у време наредног Винског бала, буду моји гости у Власотинцу.

ДРУГИ ВИНСКИ БАЛ

Други Вински бал одржан је 22. јула 1961. године. Била је то копија првог бала, али у „допуњеном издању“. Искуство је помогло да се отклоне неке слабости у организацији и побољша програм приредбе. „Наша реч“ из Лесковца, као новински гласило нашега краја, благовремено је најавио други Бал, прогласио га традиционалним и позвао учеснике Лесковачког сајма за тај несвакидашњи догађај. Ту је и „Политика“, у којој је Воја Добријевић Бренгал најавио нови спектакл, што је резултирало у броју и структури учесника. Повећан је број естрадних уметника и државних и политичких представника. Нарочито је запажено присуство Предрага Гојковића Цунета и Есме Реџепове, од уметника, и Едварда Кардеља, у то време најближег Титовог сарадника. Без претеривања, може се рећи да је то била представа највишег ранга и изнад свих које су тих година организоване широм Србије. Организатори су у истом саставу, извођачи у припреми приредбе такође. Повећан је број страних гостију, које Власотинце није могло да прихвати на дужи рок, због недостатка смештајног простора. Они су морали да се одмах после представе разиђу ван Власотинца Бал је прерастао капацитет Власотинца.

Било је присутно и неколико мојих колега са факултета, најављених после првог Винског бала. Напомињем то из разлога што сам са једним од њих, Тепавчевић Милошем из Београда, недавно контактирао и поред осталог он пита за Вински бал за који рече: „У мојој каријери обišао сам пола света, учествовао сам на многим представама и прославама, али мој утисак са Винског бала у Власотинцу је непревазиђен и доминантан у мом сећању на догађаје у прошлости“.

Такав утисак стекли су многи гости и новинари који су допринели да се глас о Винском балу у Власотинцу далеко чује.

ТРЕЋИ ВИНСКИ БАЛ

Трећи по реду Вински бал одржан је у првој декади јула месеца 1962. године. Тада сам био на одслужењу војног рока, у школи резервних официра у Билећи. О Бал у сам ближе сазнао од девојке Гордане, од које сам добио пакет са четири комада чутурица са Винског бала, по две пуне вином „Гром“ и „Племенке“. Било је још шта што је ишло са вином. У ужем друштву кога су чинили капетан Драган из босанске крајине, Крешимир Џебо из Загреба, уредник дневног листа „Вјесник“ и још два командира вода мога ранга, утрошили смо садржај пакета, а чутурице су припале свима по једна, рачунајући да ћу је ја добити по повратку. Џебо Крешимир је обећао да ће по повратку у свом листу написати чланак о Винском балу у Власотинцу, што је касније и учинио.

У пакету је било писмо са кратким описом Винског бала, из кога се види да је очуван континуитет са предходним, и поред кише која је омела његов почетак.

У наредним годинама Вински бал се одржавао редовно: 1963, 1964, 1965, 1966, 1967 и 1968. Постао је јединствена аутентична приредба за привредно, културно и туристичко представљање Власотинца. Редовним понављањем израстао је у праву традиционалну представу са којом се рачунало. Из године у годину повећавао се број посетилаца. Тражња за власотиначким вином се увећала до те мере да Винарска задруга није могла да ту тражњу удовољи.

Ноћи Винског бала биле су за памћење

Сваке године представе Винског бала су оправдале очекивања. Ипак је општи закључак да су прва два бала била најбоља и најупечатљивија. То је мишљење многих учесника али и Власте Величковића Дејанца директора прва четири бала.

Као свака појава у животу и Вински бал има своју другу страну медаље. Извесне слабости и недостаци провлачили су се од почетка и сваке године бивале израженије и од учесника а и од организатора су констатоване. Штампала је такође то запажала. Ради се пре свега о недостатку смештајног простора у Власотинцу, тако да су гости одмах по завршетку представе одлазили у Лесковац, Ниш, Алексинац и друга места што је умањивало комерцијални ефекат Бала. Такође је наглашаван проблем квалитета услуга с обзиром да су платили радних организација уређивали и одржавали непрофесионални радници делегирани из предузећа као угоститељска радна снага. Било је и других пратећих проблема али сви они нису били пресудни за одражавање континуитета. Од почетка је највећи проблем обезбеђење материјалних средстава за финансирање. Приходи који су остваривани нису могли да покрију расходе и сваке године се јавља дебаланс између трошкова и остварених прихода. Формално није исказиван губитак, јер су предузећа о свом трошку обављала радове и плаћала расходе, према расподели како је дириговала општинска власт. Предузећа су сама уређивала платое, организовала услугу, по завршетку чистила простор и посебно купалишни део реке од одпадака, смећа и разбијеног стакла у речном кориту. Читавих месец дана ангажовања без накнаде, као добровољни прилог. Сваке године директори предузећа најављивали су апстиненцију за наредну годину. Нужно је било потражити нов модел Винског бала, који ће омогућити већи приход и самофинансирање. Велико улагање за представу која траје само једну ноћ, у којој се истопле сва материјална и радна ангажовања, није било рационално. Покушано је да се ангажовањем Лесковачког сајма, Туристичког савеза Лесковца и Репу-блике та ствар решава и превазиђе, али све то није успевало. Сајам је био оптерећен својим проблемима, а Република још није била одређена позитивно према туризму.

ОДЛАГАЊЕ ДУГО ЧЕТВРТ ВЕКА

Из наведених разлога почело је колебање одговорних у привреди, општини и у самој

Туристичкој организацији општине. Отварањем проблема и шири круг грађана постао је свестан проблематике одржавања Винског бала. Све је то допринело да је доведено у питање одржавање деветог по реду Винског бала 1968. године.

У то време био сам у саставу општинског руководства и учесник у тражењу решења. Смогле су се снаге, ангажовањем руководства и јавног мњења, да је девети Вински бал одржан на уобичајен начин, мада је штампа већ најавила могућност његовог одлагања. Усвојен је чврст став да се за наредни бал морају наћи допунска решења.

Идуће 1969. године исти проблеми у вези са Винским балом су на дневном реду. Предузећа су отказала своје ангажовање, учешће Сајма и туристичких организација је искључено. Општина нема снаге да то надомести. Дискусија и коментари на сваком месту, сумњичења и приговори од грађана су гласни, али предлога за решење нема. Народ каже да сила Бога не моли. Половином јуна месеца 1969. године одржан је састанак који је сумирао широка разматрања и мишљења. Састанку су присуствовали општинско руководство и то: Драгољуб Јовић Банђур, председник Општине, Ђорђе Стојилковић, секретар Општинског комитета СК, Вучковић Светислав, председник Општинског синдикалног већа и директор гимназије, Ђорђе Хаџи Ђокић, председник Конференције социјалистичког савеза, Богољуб Митић из Ломнице, председник омладине, уз присуство комплетног Извршног савета туристичке организације и Величковић Властимира Дејанца као вишегодишњег директора Винског бала. Одлука је донета једногласно: Јубиларни десети Вински бал 1969. године се одлаже. Није одређено до ада се одлаже, али се имало на уму за јесен или за наредну годину. Никако се није рачунало на дугогодишње одлагање, све до 1994. године, када је обновљен у нешто измењеној форми. Кажу учесници да у програму обновљеног Винског бала има нечег новог али већ виђеног. Садашњост би била веома оскудна без обележја прошлости.

Као закључак можемо констатовати: Хвала и слава свима који су основали Вински бал, поштовање онима који су допринели за његово обнављање и разумевање за оне који су донели одлуку о одлагању десетог јубиларног Винског бала 1969. године.

РАЗМИШЉАЊЕ О ВОДОСНАБДЕВАЊУ

Проблем водоснабдевања Власотинца траје скоро један век. Сан старих Власотинчана је била вода из Шеварне баре, више Лопушње. Реали-зација тог плана је и започета. Набављене су цеви, које, додуше, нису стигле у Власотинце, због почетка Другог светског рата.

Каснија решења, укључујући и садашње, према онима који су их остваривали, била су привремена. Тренутно решење - водозахват на Власини, реализовано је према идејама људи из београдских институција. Какво је оно видимо и сами кад на дође Власина. Био сам учесник догађаја пре тридесетак година, када је пројекат садашњег водоснабдевања усвојен. Подсећања ради, навешћу чињенице које сам на јавном скупу у сали биоскопа рекао господину Парезановићу - експоненту Републичке владе. Он се изричито залагао за ово садашње решење, наводећи да је такво урађено на реци Рзав, одакле се снабдева више градова у западној Србији. Мој одговор на то је био да је Власина река са највећим падом у Србији - 5 %, извор на 1250 m - ушће на 250 m, на 50 km. Дакле, реч је о врло ерозивној реци чији је водоток незаштићен од спољашних утицаја (одпадна уља, гасови, фекалије и остали отпад). Међутим, нама је тада наметнуто ово садашње решење, чије последице годинама трпимо, а које ће трпети и они који остају после нас на овом простору.

Из средстава иформисања видим да се чине неки покушаји да се проблем ублажи. Све је то доста магловито и креће се у постојећим оквирима.

Хоћу да изнесем предлог за једно друго решење, које неће зависити од тога да ли је Власина надошла и угрозила водозахват.

У питању су подземне воде, којих има у околини Власотинца, на јужној страни. Ову предпоставку заснивам на чињеницама које сам сазнавао из прича старих људи, а и на свом искуству. На западној страни Власотинца према Лесковцу је предео познат под именом Слатина. У народу се зна да слатинасто земљиште није за обраду, оно је мочварно у највећем делу године, па су ту познате слатинске ливаде. У овим ливадама су некада постојали бунари. Најпознатији је био Хаџи-Ђокин бунар, поред самог пута према Лесковцу. Са њега су се водом снабдевали сви људи из Орашја и Кукавице. Имали су инсталиране дрвене буриће од 100-200l, на двоколицама, тзв. саке, тако да су своје потребе за водом у домаћинству и за напајање стоке решавали на тај начин. Други бунар био је у Пешкићевим баштама, а трећи је био на имању моје породице, Ђукаловић. Вода у бунарима је била на пар метара од површине земљишта. Навешћу још једну чињеницу о присуству воде у горњем делу Власотинца, према Каменици.

Моја баба ми је говорила да је на месту садашњих плацева и кућа Дилберовића и покојног Блашка Поповића, у прошлости била бара, у којој је расла трска и пливале дивље патке.

Као дете, сећам се да је из плацева Мицка Великића и породице Такић стално извирала вода, која се сливала у долину. Исто је било и испред куће Аце Иљашамовића. Те воде су настале изградњом каналizacionије. Не сигурно постоје. Повукле су се у дубину и треба их наћи. Њихово постојање би требало да буде и на подручју према Дадинцу испод Мирковског браништа. Сећам се када сам као дете ишао путем према Дадинцу, да је на тој кривини увек било блата, скоро до лета.

Ако би се на том месту направиле бушотине, претпостављам да би се појавила та нестала вода. Она би могла да се лагерије у два базена, који су изграђени пре неколико година на том месту, а нису у функцији.

Ову моју претпоставку треба верификовати одговарајућим стручним анализама геофизичара, или испробати бушењем. То није нека велика инвестиција, а резултати би били далекосежни.

Сава Ђукаловић

Иницијатор и један од најзаслужнијих људи што је Електронска индустрија Ниш у Власотинцу отворила свој Погон, овим текстом сведочи о његовом отварању и историјату

„ЕЛЕКТРОНСКА ИНДУСТРИЈА НИШ“ У ВЛАСОТИНЦУ

Крајем девете деценије двадесетог века, на улазу у Власотинце са леве стране пута из правца Лесковца, на улазној капији у фабрички круг крупним словима исписана је фирма: „ЕИ - Електронска индустрија Ниш“. На задовољство грађана општине Власотинце, у интересу привреде општине као и интересу производног гиганта из Ниша, изграђен је погон за производњу електронских компонента.

Ђорђе Стојилковић

Крајем осме и почетком девете деценије прошлог века у Нишу је реализован програм проширења градског водовода и обезбеђења грађана здравом пијаћом водом. У то време био сам на дужности генералног директора Нишке банке и по положају обављао послове Председника одбора за затварање финансијске конструкције програма водоснабдевања Ниша. За одлуку о давању сагласности Скупштине општине Власотинце био сам заинтересован из два разлога: као грађанин Ниша и актер у реализацији пројекта водовода и као бивши грађанин Власотинца, пореклом из околине, из села Скрапеж. У Власотинцу јавно мњење није било наклоњено да се водоток реке Власине смањи захватањем дела изворишта Љуберађе, из забринутости да ће то умањити проток кроз Власотинце и пореметити привлачну снагу реке Власине, као жиле куцавице за живот Власотинца.

У комуникацији са Лазаром Тасићем, у то време председником општине Власотинце, сложили смо се и констатовали да је реално и пожељно донети повољну одлуку али да се у договорима испостави захтев да Ниш обезбеди, преко својих привредних организација, изградњу неког производног погона, како би грађани Власотинца осетили бољитак запошљавањем младих људи, као што је општини Бабушница истим поводом обезбеђена иградња водоводне мреже у Бабушници.

Неколико дана пре седнице СО Власотинце одржан је састанак код председника Општине, на коме су из Ниша присуствовали Председник скупштине Регионалне заједнице Ниш Љубиша Игић, директор предузеће „Водовод Наис“ Ниш, Јордан Станковић и Александар Јанић, генерал и командант III армије у Нишу, иначе родом из Власотинца. Усаглашено је да Власотинце донесе позитивну одлуку и сагласност за водозахват на изворишту Љуберађе и то безусловно, због хитности градње водовода. Уз обећање да неко нишко предузеће у догледно време изради производни погон у Власотинцу. Скупштина општине је дала тражену сагласност уз такво обећање.

Прошло је неколико година и друштвене прилике у Србији су се мењале, са њим мењала се кадровска структура како у Нишу тако и у Власотинцу. Обећање за изградњу погона није више покретано. У „Електронској индустрији“ у Нишу извршена је кадровска промена и за председника Пословног одбора ЕИ-а именован је Љубиша Игић, дипломирани економиста и познати друштвено-политички радник.

ОДЛУКА ЈЕ ПАЛА НА ВЛАСОТИНЦЕ

У то време грађена је у ЕИ-у фабрика колор катодних цеви, скраћено ККЦ, која је са „Вискозом“ Лозница била највећи произвођачки инвестициони подухват у Србији. Био је то заједнички пројекат четири произвођача телевизора из четири републике ондашње Југославије и то:

Било је то у складу са програмом развоја општине Власотинце, у складу са политиком развоја неразвијених општина Републике Србије, у складу са развојним плановима „Електронске индустрије Ниш“ и њеном мисијом да у свим републикама ондашње Југославије отвара фабрике, али и да развија и подиже привредни потенцијал у неразвијеним општинама у непосредном окружењу. Но, изградња овог погона има још једну димензију, а то је да град Ниш испуни обећање које је дато у време када је Скупштина општине Власотинце дала сагласност да нишки водовод узме део воде из изворишта реке Љуберађе, десне притоке Власине.

ЕИ Ниш, РИЗ Загреб, Искра Крањ и Руди Чајавец из Бања Луке. За успешан наставак, једно време посустале градње, тражило се кадровско појачање и на захтев председника Пословног одбора ЕИ-а Љубише Игића, по ондашњем кадровском распореду именован сам за директора фабрике „Колор катодних цеви“ у изградњи. Тако сам се од 1983. године нашао у „Електронској индустрији Ниш“.

У том периоду ЕИ Ниш је био доминантан произвођач телевизора у ондашњој Југославији, равноправни партнер са осталима на европском тржишту. Ради очувања и учвршћивања тог положаја планирано је увећање и рационализација производње која подразумева развој про-

је то и са подршком надлежних државних органа. За конкретну реализацију одлуке о градњи задужен је Александар Ђуровић, директор фабрике „Специфичних елемената“. Избором општине реализује се обећање дато у време добијања сагласности за захватање воде из изворишта Љуберађе, за потребе Ниша. Управо је Љубиша Игић својевремено био учесник договора са општином Власотинце.

Уследили су састанци и договори о условима изградње, локацији погона, обезбеђењу средстава, пројектовању, инфраструктури и сл. На састанку, дана 24. 4. 1987. године у Нишу, сумирани су резултати припреме и дефинисано је да градња објекта почне 27. 4. 1987. године, а

Радна група ЕИ-а за избор програма за погон Власотинце (обележавање коначног предлога). С лева на десно Ђорђе Стојилковић, директор ККЦ; Драшко Маринковић, члан ПО за кадрове; Александар Ђуровић, директор СЕ; Лазар Перовић, директор Радио акустике и Влада Аранђеловић, директор Полупроводника

изводње компонента, саставних делова телевизора. Највише се тиме бавила фабрика „Специфичних елемената“ (или скраћено ЕИ СЕ) и „Фабрика катодних цеви“ (ЕИ ККЦ). Урађен је програм развоја електронских компонента, а за његову реализацију било је потребно обезбедити пословни простор и финансијска средства. Финансијске подобности које је држава предвиђала за развој неразвијених општина погодовале су да се отвори погон у некој неразвијеној општини и руководство ЕИ-а је усмерило активност у том правцу, што је шанса да неразвијена општина и ЕИ ту прилику искористе.

Стручне службе и радне групе радиле су на избору технологије и асортимана за дислоцирање постојеће, већ освојене, производње ради ослобађања простора за нове асортимане. Пословни одбор ЕИ-а подржао је предлог да фабрика „Специфичних елемената“ отвори погон за производњу „С“ (це) језгара за трансформаторе, који се уграђују у шасије телевизора у неразвијеној општини Власотинце, која пружа добре услове за сарадњу у изградњи. У складу

представник извођача радова „Беско“ из Власотинца Бора Шушулић прихватио је да објекат буде изграђен у што краћем року. Представник инвеститора Александар Ђуровић и председник СО Власотинце Драгољуб Станојевић преузели су обавезу да координирају активности у реализацији пројекта.

Пословни простор од 1000 метара квадратних изграђен је на време. Монтажа опреме и пријем радне снаге извршена је до краја 1987. године. Запошљено је 90 радника, младих којима је то прво заснивање радног односа. Обука радника и пробна производња трајала је током 1988. године, са кратким застојем због велике поплаве која је задесила Власотинце. До краја те године погон је оспособљен за редовну производњу и задовољавао је потребе ЕИ-а са компонентама „С“ језгара. Прва фаза изградње је дала резултате, а планирана друга фаза одложена је за друго време.

Изградња погона омогућена је удруживањем напора и обезбеђењем средстава из локалних извора општине Власотинце, средстава

Председник Председништва СР Србије Петар Грачанин (у средини са капом) на отварању фабрике „Електронске индустрије Ниш“ у Власотинцу, у присуству председника СО Власотинца, Драгољуба Станојевића и председника Пословодног одбора ЕИ-а Ниш Љубише Игића

Са отварања фабрике ЕИ-а у Власотинцу. С лева: Томислав Младеновић, Савезни секретар за рад; Жика Радојловић, председник Друштвено-политичког већа Скупштине СР Србије,; генерал Александар Јанић и Лазар Тасић, бивши председник СО Власотинце

Републике Србије и средствима ЕИ фабрике „Специфичних елемената“ као инвеститора.

На тај начин омогућена је изградња погона који је завршен у другој половини 1988. године. Дана 28. јануара 1989. године свечано је отворен за редовну производњу, у присуству представника актера изградње. Делегацију републичких органа предводио је Петар Грачанин, председник Председништва СР Србије и Миљко Филиповић, директор Фонда за развој неразвијених општина. Делегацију ЕИ-а представљао је председник Пословодног одбора Љубиша Игић и директор фабрике ЕИ СЕ Александар Ђуровић. Главни организатор свечаности био је председник СО Власотинце Драгољуб Станојевић, а присутни су били и многобројни представници Регионалне заједнице Лесковац, предузећа која су учествовала у изградњи као и представници штампе и телевизије. Присутни су били сви учесници својевременог договора за давање сагласности Власотинца за узимање дела изворишта Љуберађе, Љубиша Игић, Лазар Тасић и генерал Аца Јанић. Тренутак је заслужио такву пажњу али је то била и прилика да се исказе солидарност шире друштвене заједнице са Власотинцем, због разорне поплаве која се десила у предходној години. Током изградње погона био сам у редовном контакту са Александром Ђуровићем и пратио ток градње. Наше две фабрике биле су технолошки и економски најдиректније повезуане и узајамно зависне. Знао је Ђуровић за моју посебну заинтересованост за напредак изградње и развојној перспективи погона у месту мог порекла. У једном моменту упознао ме о резервисаности својој и његовог тима за даљи развој погона у Власотинцу у погледу ширења производње и допунског асортимана. Ново ангажовање фабрике СЕ у Власотинцу нереално је, по његовом мишљењу, из више разлога. Освајање нове технологије и производња нових компонента захтева стално и непосредно присуство искусног инжењерско техничког кадра, што у Нишу у фабрици већ постоји. Уз то да је Власотинце исцрпilo своју финансијску снагу и није способно за учешће у даље финансирање као и то да Републички фонд није у ситуацији да на адекватан начин допринесе, два пута у кратком времену, ни по обиму ни по квалитету бесповратним средствима за инвестиције на истом месту.

Са отварања фабрике ЕИ-а у Власотинцу. С лева: Томислав Младеновић, Савезни секретар за рад; Жика Радојловић, председник Друштвено-политичког већа Скупштине СР Србије,; генерал Александар Јанић и Лазар Тасић, бивши председник СО Власотинце

Нисам био задовољан променом става али сам свестан да је процена Ђуровића реална са гледишта фабрике којом руководи, рационална и оправдана. Но од наставка ширења присуства „Електронске индустрије“ у Власотинцу, по мом мишљењу, не треба одустати. У складу је то са политиком Државе и у инте-

ресу општине Власотинце али и „Електронске индустрије Ниш“ гледано развојно на дужи период.

ОТВАРАЊЕ НОВОГ ПОГОНА

Фабрика „Колор катодних цеви“ у изградњи била је у то време највећи инвестициони подухват у Електронској индустрији Ниш и шире. Крајем осамдесетих година фактички је изградња била завршена, али још у пробној производњи. Као таква успешно је снабдевала југословенско тржиште катодним цевима за ТВ апарате и направила озбиљне кораке у извозу. Квалитет је доказан и то је значајан допринос за производњу телевизора, у чијем саставу је катодна цев чинила 40% вредности. На реду је рационализација производње заменом увозних компонента домаћим и то сопственом производњом. За то је потребно знање, финансијска средства и пословни простор. Фабрика је располагала довољним бројем квалификованог кадра инжењера и техничара електротехничке, хемијске и металне струке обучених у фабрикама компаније „Филипс“ и спремних за самостани развој производње. Од укупно 1100 запошљених радника у фабрици преко стотину је са високом школском спремом. Сачињен је план рационализације и освајање сопствене производње компонентата. На челу техничке екипе је признати стручњак, дипломирани инжењер Милица Николић, врсни познавалац производње и организације рада, идејни творац пројекта фабрике „Колор катодних цеви“ и сарадник са Филипсовим кадровима и развојном службом. Компанија „Филипс“ из Холандије је била уговорни техничко-технолошки покровитељ изградње фабрике. У таквим условима упознао сам Милицу Николић са мојим мишљењем и предлогом да погон за производњу металних компонента дислоцирамо из централне фабрике у Нишу у општину Власотинце, и тиме ослобођени простор искористимо за развојне потребе. Овом металном погону у Власотинцу придодат ćemo и лакирницу за металне компоненте о којој већ преговарам са „Филипс-ом“ о преузимању њиховог погона из Барселоне у Шпанији и пресељењу у ЕИ ККЦ. Било је доста оправданих предности за дислокацију али сам, као заменику и првом сараднику, поверио своју моралну обавезу коју имам према Власотинцу и да би то био мој допринос развоју Општине из које потичем. Милица Николић се солидарисала са мојим предлогом и преузела обавезу да на челу стручног тима преузме непосредну обавезу да надгледа реализацију изградње.

Обавестили смо Пословодни одбор „Електронске индустрије“ о нашој одлуци и затражили подршку. У свим крупним захватима изградње фабрике ККЦ у Нишу Пословодни одбор се саглашавао са руководством фабрике и са поверењем у њега давао подршку у нади да

сваки напор за рационализацију води консолидацији и скором преласку у редовну производњу. На тај начин је руководство фабрике ККЦ преузимало пуну одговорност за коначно успешан завршетак инвестиције. Фабрика катодних цеви представљала је наду али и ризик за „Електронску индустрију“, за Ниш али и целу Србију за случај да се не оспособи за рационално функционисање пре него што доспевају велике финансијске обавезе по ино кредитима за које је гарантовала Нишка банка и Удружена београдска банка а преко њих Ниш и Република Србија.

Руководство општине Власотинце је са задовољством примило нашу спремност да изградимо још један погон Електронске индустрије у Власотинцу. Додуше са дозом уздржаности, због неизвесности да ли може удовољити евентуалним условима финансијског учешћа, попут оних код изградње првог погона. На састанку са тадашњим председником Општине Драгољубом Станојевићем крајем 1988. године, начелно је договорено да Општина обезбеди локацију у наставку већ постојеће, у површини 8000 до 10000м² на којој ће ЕИ ККЦ градити нов погон за металне компоненте за колор катодне цеви. Било је то довољно да се почне са припремама изградње. Тиме је председник Општине био охрабрен да, приликом свечаности формалног отварања првог погона дана 28. јануара 1989. године, изјави: „Зато сам у овом часу изузетно срећан и поносан, захвални и са надом да уз ову фабрику ускоро подигнемо још једну у оквиру „Електронске индустрије“. Било је то у исто време када сам са стручним тимом фабрике ЕИ ККЦ у Ајдховену, у Холандији, у компанији „Филипс“ потписао уговор о пресељењу филипсовог погона за лакирање металних делова из Барселоне – Шпаније у „Електронску индустрију Ниш“, Погон Власотинце. Овим је програм за изградњу комплетиран и дефинисан од стране ККЦ: у Власотинцу се гради погон за производњу металних компонента за колор катодних цеви, са лакирницом.

На другом наредном састанку са председником Општине, коначно су договорене међусобне обавезе. Општина Власотинце бесплатно уступа плац - локацију, све остало преузима „Електронска индустрија“ Ниш, фабрика „Колор катодних цеви“. Изградња се реализује у оквиру генералног инвестиционог пројекта фабрике ККЦ у Нишу.

Након договора, стручне службе фабрике ЕИ ККЦ почеле су са припремом. Сачињен је пројектни задатак, идејни пројекат за објекат и изабран је извођач радова, Грађевинско предузеће „Црна Трава“ из Власотинца. Извођач је уговором -, преузео обавезу да изгради објекат - производне хале, котларницу за грејање првог и другог погона, као и приступне путеве. Такође је пројектни биро „Црне Траве“ урадио главни

пројекат, подразумевајући да се радови изводе упоредо са израдом главног пројекта, ради добијања у времену. Директор „Црне Траве“ Бабастојански Стојан, познат не само као привредник већ и као друштвено-политички и спортски радник Власотинца, успешно је водио градњу тако да су објекти урађени у планираном року 1989. године. Такође је остварена координација извођача и инвеститора, у погледу уредне финализације објеката и монтаже опреме. Јула месеца већ је могло да се почне са пресељењем опреме из Ниша. За руководиоца погона у Власотинцу одређен је дипломирани машински инжењер Новица Цветковић, а за његовог помоћника инжењер електротехнике Бојан Пешић, обојица из редова запослених у фабрици у Нишу. Демонтажа опреме у Нишу и монтажа у Власотинцу извршена је до октобра и то су урадили радници фабрике оснивача погона, у сопственој режији. Електричне инсталације и моторни развод такође. Пресељење опреме лакирнице из Барселоне урадиле су развојне службе и радници ККЦ, уз надзор Филипсових стручњака.

До краја 1989. године Погон је оспособљен за производњу. Изграђена је хала величине 70X30 метара, тј 2100 м² радног простора. У делу објекта, на међуспратној конструкцији је канцеларијски простор, са салом за радне састанке. Укупна површина радног простора је око 2300м². Котларница је величине око 70 м².

Изградња је трајала око годину дана рачунајући „од идеје до реализације“. Припремљено је и оспособљено 120 радника у непосредној производњи, за рад у две смене и још десетак за режисијске послове транспорта, обезбеђења и администрације. Радило се у континуитету, синхронизовано, ударнички, упорно. Ушло се у 1990. годину са пуним капацитетом у тишини,

Последња група радника, пре затварања фабрике. С лева на десно: Стоје: Мића Ђорђевић, Велимир Костић, Драган Марковић, Бојан Пешић, Драган Стојиљковић, Предраг Ђорђевић и Драган Цветковић. Чуче: Богољуб Марковић, Горан С Илић, Драган Пејчић и Станиша Стојиљковић Нине

без јавног обележавања почетка и завршетка, без славља, без штампе и телевизије. Одговарало је то Општини и њеном руководству који су били у великом ангажовању и оптерећени отклањањем последица разорне поплаве у предходној години. Оснивачу ЕИ ККЦ био је то још један корак у комплетирању инвестиције комплетне фабрике у Нишу.

Од 1989. године у Власотинцу успешно функционишу два погона „Електронске индустрије Ниш“, са око 230 радника, са радом у две смене. Погоном за производњу „С“ језгара за трансформаторе руководио је Предраг Стојановић, дипломирани инжењер електронике са помоћником Мишом. Погоном за металне компоненте руководио је Добривоје Павловић Доцко, дипломирани машински инжењер, Бојан Пешић и даље је обављао дужност помоћника, а одласком Павловића, Бојан је преузео руковођење погоном. Сви они су из Власотинца.

Приметан је био болитак од присуства

„Електронске индустрије“ у Власотинцу. Број запослених донекле је смањено социјални притисак незапослених, очекивања за даљи развој била су у изгледу. Фабрике оснивачи погона, у то време, остваривале су значајне резултате пласирањем својих производа у земљи и иностранству. Зараде упошљених радника у погону биле су натпросечне у Власотинцу, што је стварало оптимизам за даљи развој. Покренути су преговори о директној продаји компонената филипсовој фабрици катодних цеви у Ахену (Немачка) и пољској фабрици у Варшави. Зато се размишљало да се производња шири, сачињен је договор да се локација прошири, у наставку северно од постојеће - па је Општина донела још једну одлуку за уступање додатног простора.

Крајем 1990. и почетком 1991. године у „Електронској индустрији Ниш“ је дошло до нових кадровских промена. За генералног директора изабран је доктор техничких наука Боровице Митровић. Одлуком централног органа управљања - Скупштине ЕИ, именован сам за заменика генералног директора „Електронске индустрије Ниш“, обавезујући ме да и даље надгледам рад фабрике „Катодних цеви“ с обзиром на њен посебан значај и тежину.

ПРОПАСТ И ПРИВАТИЗАЦИЈА ПРЕДУЗЕЋА

Наредни период карактеристичан је по томе што су у држави почели политички конфликти међу републикама, који су довели до кидања привредних веза међу предузећима, нарочито из Словеније и Хрватске. Дошло је и до завођења економских санкција 1992. године од стране западних држава. Прекид економских веза са западним земљама није се одмах осетио у пословању, али временом фабрике „Електронске индустрије“, које су биле економски везане за западно тржиште, почеле су да стагнирају.

увозни материјали могли набављати ван легалних токова, на црном тржишту. Руководећа структура у ЕИ је десеткована, радна снага и производња такође. Многи до тада водећи кадрови препустили су позиције новим, потражили су радна места ван привреде или у иностранству. Стицајем околности да сам стекао минималне услове за одлазак у пензију, одлучио сам се 1997. године за превремено пензионисање.

Економске санкције, велика инфлација, грађански ратови и распад Југославије, побуна на Косову и Метохији потпомогнута од Атланског пакта и бомбардовање Србије, коначно су разорили привреду. Настаје дезорганизација у држави и пад животног стандарда. На парламентарним изборима 2000. године победила је нова политичка опција, оличена у ДОС-у. Многи су очекивали промену тешке економске ситуације на боље - што се није десило. Под притиском споља, на брзу руку вршена је структурна промена преостале привреде, трансформацијом власништва из друштвене својине у приватну. Тај процес одвијао се и у Електронској индустрији. Неке фабрике су, ослабљене и онемоћале, брзо приватизоване, по прописима новх власти. Код неких је то учињено путем стечајног поступка. Од око 25.000 запослених радника ЕИ остало је активно само 2.000 до 3.000 са тенденцијом даље смањења. Фабрика „Катодних цеви“ такође је отишла у стечај. Погон у Власотинцу је предат на име неизмирених обавеза предузећу за транспорт и шпедицију „Трансјуг“ Београд, који није имало за циљ обнављање производње већ распродају свега што се могло уновчити, од опреме и уређаја за производњу. Радна снага је по скраћеном поступку отпуштена, а погон затворен.

Боље среће у приватизацији имао је погон „С“ језгара. Купац - инвеститор из Словеније имао је за циљ обнову и проширење производње, увођењем новог асортимана компонената за потребе тржишта на коме је нови власник пословао у Немачкој. Регистровао је ново предузеће „Елрад“, за производњу електронских компонената. Упорни привредник из Словеније обратио се представништву „Филипса“ у Београду да му препоручи искусни руководећи кадар из „Електронске индустрије“ и добио препоруку за дипломираног инжењера електронике Чедомира Божиловића, бившег руководиоца развојног сектора фабрике телевизора и касније њеног директора. Било је то право решење. Богатим искуством и знањем, поверењем и подршком власника, Чедомир је као директор обновио и развио производњу нових компонената, дограђена је производна хала и организована производња. На позив директора Божиловића посетио сам неколико пута нову производњу, са новом опремом и новим радницима, међу којима је и неколико из мог родног села Скрапежа. Управо је то у наредном периоду и остварено. Велики је губитак и штета што је директор Чедомир Божиловић ускоро оболео и прерана смрт га онемогућила да своју успешну мисију настави.

Сада у честим одласцима у Власотинце, на улазу из правца Лесковца, скрећем поглед у лево и видим уређен фабрички круг са доста нових објеката уклопљених са предходним, у које улазе и из којих излазе неколико стотина младих радника који у тој фабрици породицама обезбеђују средства за живот. На улазној капији исписана је нова фирма „ЕЛРАД“ Власотинце и то је доказ да радницима није важно да ли им је послодавац држава или приватни власник, већ каква је сигурност за обезбеђење личне и породичне животне егзистенције.

Приликом сваког доласка, одмах иза фабрике скрећем асфалтним путем око фабричког круга и осмотрим старе и нове уређене објекте, са задовољством што је у Власотинцу опстала и развила се фабрика у чије темеље је уграђен и мој допринос изградњом погона ЕИ без којих ова фабрика данас не би постојала.

Сваке године, Власотинчани, настављајући традицију својих предака хаџија (ко по којима је Власотинце било познато у 19. веку), посећују бројне манастире и цркве, са циљем поклоњења православним светињама. Поред Свете земље, Свете Горе и манастира Хиландара, манастира Покрова Пресвете Богородице у Ђунису, најзначајније место поклоњења наших поклоника је манастир Острог.

ОСТРОШКИ ПОКЛОНИЦИ

Драган Д. Видосављевић

*„Благоверни народ стиже са свих страна,
под острошке висе хрли сваког дана,
да цјелива тебе, духовног пастира,
и напоји душу рајско гмиомира.“*

Богомољачка песма

После прошлогодишње паузе због ванредног стања и епидемиолошке ситуације, Власотинчани су поново имали могућност да се поклоне острошкој светињи, али и другим светињама у братској нам Црној Гори.

Трећег јула, негде око 22. часа, аутобус са власотиначким поклоницима кренуо је пут Црне Горе. Успут нам се придружила група од десетак лесковачких поклоника. Путујемо најкраћим путем преко обронака Копаоника, Рашке и Новог Пазара до граничног прелаза. Негде у зору стижемо на границу. Након краће контроле путних исправа улазимо у Црну Гору. Према плану путовања предвиђено је да најпре посетимо Храм Васкрсења Христовог у Подгорици, да узмемо учешћа на Светој литургији. А они који су се за то спремали да приме Свето причешће.

Међутим, негде око Рожаја, наилазимо на резултате обимних путарских радова, багерима и експлозивом обрушена камена брда зарад проширења пута.

Све ово условљава јако спору и опрезну вожњу, и, наравно, велико временско кашњење.

Негде око Колашина, у некој друмској механи, малој али симпатичној, правимо паузу. С обзиром на велико кашњење и мале шансе да стигнемо на време у Подгорицу, одлучујемо да посетимо први најближи манастир, како би се људи пре свега, причестили.

И ево нас у манастиру Морача... Док се путници искрцавају, хитам до главног храма да обавестим служажшћег свештеника да имамо причаснике.

Стижем као у некој филмској сцени, у последњем тренутку, када последњи причасник прима Свето причешће. Дискретно говорим свештенику да нас има још...

Убрзо пристижу остали поклоници. Након отпусних молитава, поклонивши се претходно малом кивоту са моштима Светог Харалампија, са десне стране иконостаса, наши поклоници полако прилазе и приступају Светој чаши. За то време мистичну атмосферу појачавају стихови причастена које, умилно поје један старији појац за певницима.

Након светог причешћа свештеник беседи о Св. Анастасији, мајци Светог Саве, која се прослављала тог дана. Затим о непотребном „ситничарењу“ верника, о важности послушања са закључком да је „све тако једноставно...“!

Иначе, манастир је 1252. године подигао Стефан Немањић, син великог жупана Вукана, унук Стефана Немање, братаца Светог Саве. Поред архитектуре, нарочито вредност имају остаци првобитног живописа из 13. века, нарочито циклус о животу Св. Илије и чувена фреска „Гавран храни Св. Илију“. Поред манастира се налази и чувени водопад Светогора по коме је име добила издавачка кућа Митрополије црногорско-приморске и чувени часопис.

Настаљамо путно ишаствије даље... Након опрезног пробијања кроз кањон Мораче стижемо и до Подгорице - главног града Црне Горе. Главни, јер данашња Република Црна Го-ра има и пријестолницу - Цетиње.

Долазимо и до платоа из ког се издиже монументални Храм Васкрсења Христовог. Силазимо лагано у утробу храма. Долазимо до гроба митрополита Амфилохија и са великом

пажњом и поштовањем му се поклањамо. Разгледамо крипту, а затим се враћамо у централни простор храма, где се венчање у међувремену завршило.

Захваљујући блаженопочившем митрополиту, градња Храма започета је 1993. године на месту некадашњег хиландарског метоха. Пројектовао га је архитекта Предраг Ристић. И његова архитектура је препуна симболике. Храм је трећи по величини православни храм у свету, после Храма Христа Спаса у Москви и Храма Св. Саве у Београду. Висок је око 50 метара. Укупна површина свих просторија у храму износи око 4000 метара квадратних, а храм може да прими око 3000 верника (1800 у главном броду и 1200 у крипти). Храм има 17 звона изливених у Русији, од којих највеће има 11 000 килограма и најтеже је на Балкану.

Задивљени лепотом, многи од нас би остали цео дан овде. Међутим, морамо даље... Преко Спужа, старим путем, долином Зете идемо даље до Даниловграда. Надомак Даниловграда стижемо до нама јако драге светиње - Манастира Ждребаоника. Љубавност, боље рећи љубав и гостољубље овдашњег сестринства никог не оставља равнодушним.

Док поклоници указују поштовање Светом Арсенију Сремцу, другом архиепископу српском и ученику Светог Саве, и целивају његове чудотворне мошти, ја, по благослову домаћина, присутнима говорим о историјату манастира и животу светитеља.

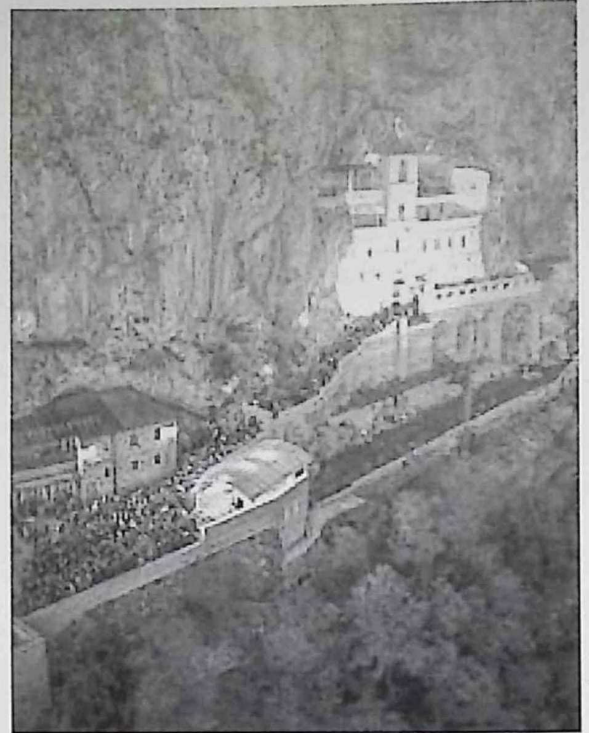
После још једног духовног ојачавања крећемо према нашем главном циљу - манастиру Острогу. После више већих успона, новим, добрим широким путем стижемо до главног острошког паркинга за аутобусе, поред цркве Светог новомученика Станка.

Део наших поклоника прелази у минибусеве поклоничке организације Одигитрија, који, за готово симболичну накнаду од једног евра, превозе путнике до Горњег манастира Острог. Мања група нас одлучује да стазама Светог Василија кроз шуму босонога дође до Светитеља.

Сваки нови сусрет са острошком светињом изазива снажне емоције. С обзиром да је недеља послеподне и да нема гужве, за час пристигосмо до пећинске цркве, укопане у острошке стене, где се налазе мошти светитеља. Улазимо у њу ћутке, узносећи тихо чудотворцу рода нашега молитве. Целивамо његове свете мошти, а за то време дежурни свештеник нам чита краћу молитву за здравље.

Небројена су чуда Светог Василија Острошког Чудотворца. Сваке године у њему на поклоњење у Острог дође више стотина хиљада људи.

Испред пећинске црквице застајем и на омањој тераси испод које се пружа величанствен поглед на бјелопавлићку долину, започињем разговор са једним младим крстоносним протејерејем, родом из Бара. Показује ми у даљини чувену Жуту греду. Присећамо се догађаја из 1988. године, када је специјална полиција на овом месту брутално претукла никшићке радни-

ке, који су кренули за Подгорицу (Титоград), тражећи боље услове живота и рада. Историографија се слаже да су ови догађаји били много више од обичних протеста радника и да су наговетили оно што ће се догађати наредних година у Југославији...

Враћам се на плато испред конака. Један од наших путника ми прилази и говори ми да сутрадан жели да прими Свето крштење па жели да му кумујем. Изненађен овим његовим чиницом, прикривам одушевљење и одговарам потврдно. Убрзо испод једног платана на каменом плочнику намештам себи „постељу“ - пар ћебади за испод и једно за покривање. До касно у ноћ слушам тихе разговоре на најразноврснијим говорима нашег језика... А онда готово неприметно тонем у сан...

Јутро. Комешање поклоника који се буде, устају и пакују ствари, буди ме из сна. Устајем, одморан као да сма спавао ко зна колико дуго. Убрзо звони звоно и позива нас на Свету литургију.

Након Свете литургије стазом Светог Василија кроз шуму враћамо се поново до паркинга са аутобусом. Одлазимо до цркве Светог новомученика Станка на крштење. Док чекамо, испред цркве прилазе ми три средовечне жене и питају да ли сам ја Драган? Зачуђен потврђујем. Једна од њих њих је Српкиња, некадашња помоћница министра просвете (за српски језик), а остале две Рускиње, из Ростова на Дону. Задивљене светињом остале су након одласка своје групе да још неко време проведу на Острогу. Моле да их повеземо до Подгорице. Упознајемо се. Починемо разговор на српском, а затим настављамо на руском. Подсећам их на српско-руско односе кроз историју, од Савиног доласка у Стари Русик, преко цара Ивана Грозног, Српско-турског рата, о доласка руских добровољаца у Србију 1876. године.

Прекида нас појац који нас позива у цркву на крштење. Док држим свећу иза будућег кумашина пажњу ми привлачи на живопису насликан Карађорђе са натписом - КАРАЂОРЂЕ - БИЧ ТИРАНИМА!!!

„Јелици во Христа крестистесја, во Христа облекостесја... Ви који се у Христа крстите, у Христа се обукосте...“ дјекје о маленом црквом.

Са још једним новим чланом Цркве Христове и три нове сапутнице крећемо из Острога за Подгорицу. Напојени благодаћу Божијом наши путници почињу да певају родољубиве и побожне песме. Придружује им се и старија Рускиња, а затим сама пева једну лепу руску песму посвећену Светим царским новомученицама.

У Подгорици правимо краћу паузу и остављамо гошће из братске словенске земље. У повратку, иако то није било предвиђено планом путовања, одлучујемо да ходочаснике изненади-мо посетом још једном манастиру.

На ободу Берана, са леве стране Лима, у старој српској жупи Будимљи, Стефан Првослав, син Тихомиров, братанац Стефана Немање, брат од стрица Светог Саве, подигао је 1213. године манастир Ђурђеве ступове, седиште будимљанске епархије.

Улазимо у Беране, скрећемо према путоказу ка манастиру. Готово на сваком згодном месту - потпорном зиду, саобраћајном знаку, бојом нацртана српска тробојка или четири оцила са крстом.

Скрећемо према путоказу ка манастиру. Ту негде претиче нас један аутомобил из ког нас возач поздравља са уздигнута три прста. Пролазимо поред гробља са српском тробојком и крупним натписом СРПСКО ПРАВОСЛАВНО ГРОБЉЕ...

СТИЖЕМО И ДО МАНАСТИРА - МУЧЕНИКА. Названог тако јер су га Османлије пет пута пали-

ле. Када су 1898. године хтели поново да га запале, у манастирској цркви се, заједно са свештеником, затворило више мештана, спремних да изгоре заједно са црквом. Уз Божију помоћ успели су да сачувају цркву и манастир. Живописна локација, складна црквена грађевина од финих каменних тесаника, као и обновљен конак, подсећају нас на српско средњовековље и немањићи период.

У храму се поклањамо гробу ктитора као и делићима моштију многобројних светитеља...

По изласку из манастирске цркве успињем се до једног узвишења, и, посматрајући манастирски комплекс, присећам се легендарних сцена из 2020. године, када је на овом месту по више десетина хиљада Беранаца уз покличе „НЕ ДАМО СВЕТИЊЕ“, бранило своју веру и српски национални идентитет...

Поезија - избор

У ЋУТАЊУ ПЕСМА

Залуд у овој ноћи што гуши,
што зид разлике живота и смрти руши,
нагињем главу да друге,
муклије гласове чујем у души.
Залуд умагли ватра слава,
дневна светлост је гаси,
пламен се не разбуктава.
О, дал' ишта може труљења мисли да спаси?
Ко да су ветрови чулни у шумама главе криви,
што само у ћутању мом песма живи.

КОС

Не ломи суву грану
где ватра ту мисао.
Из зелене таме црног дуда
црна мисао
на врху суве гране
пропеваће умилнимгласом.

ДУГА

С једне стране киша
тад туга,
са друге сунце
радост кад дуга.
О, ја знам,
дуга нестане.
кад они (то је),
када лептири са друге
сунчане стране,
покраду све боје.
О лептири,
не крадите ми боје
само у овој светлости
оне су са палете моје.

ЉУБАВ СА ЛЕПТИРОМ

Из детињства у сну лептир сам
Озари ми нови дан
Одуваше нестварна - стварна
Свих лета прошлих прашину
Крилца прахом, светлости бојена
Одагнаше свих будних ноћи тмину
Љубав са лептиром
Откри ми наново радост живљења
С детињим немиром.

Властимир Стојановић Шиља

НАША ПРИЧА - Милица Стојковић

ПРИЧА О МАЛОМ МРАВУ

Била је то нека пољана, неко чудно и пусто место, где скоро нико не долази. Ту је живео мали мрав са породицом.

Необично је то што ту пољану није волео, чак ни мало. Имао је ружне успомене везане за њу. Имао је обичај да често одлази поред реке, седи непомично и мирно, загладан у пролазност воде. Размишљао је о томе, како све нестаје, како и његов живот нестаје попут ове реке. Река је носила све његове тужне мисли, али и срећне успомене.

Једног је јутра кренуо на посао да сакупља храну за своју породицу и себе. Са њим су пошла његова деца, која су му помагала. Био је поносан што има такве малишане. Не би поднео да их изгуби.

Док су полако корачали у потрази за храном, појави се тај чудан створ звани човек. Сами човекови кораци изазвали су земљотрес у свету малих мрва. Мрав се уплашио, али не за себе, већ за своје малишане. Човек је необазриво кренуо и својим стопалом повредио ножице најмлађем сину малог мрва.

Мрав је био тужан, несрећан, али шта је могао... Једном огромном човеку није могао да се супротстави. Кога је уопште брига за мале сићушне мраве, који се скоро не виде. Знао је своју судбину, знао је да не може заштитити своју породицу.

Одлучио је да оде, далеко од њих. Које треба мало створење које не може да их сачува? При одласку, отишао је да последњи пут посети своју реку. Није знао где да иде, али што даље оде, биће боље његовој породици. Велики терет је оставио жени, да брине о деци и кући, али морао је.

Кренуо је лаганим корацима ка главном путу носећи на раменима слику своје породице. Није ни слутио да их више никад неће видети. У том тренутку, ни од куда, појави се опет човек, весник смрти. Несмотрено, као и увек, не обазире се на малог тужног мрва, ставио је своје огромно стопало преко маленог тела мрва. Изједначио га је са земљом. Мрав није имао снаге да се помери, већ је испустио своју душу.

Један човеков корак уништи нечији цео свет, а мрав никад није био киван на човека. Колико је човек мравима донео несреће, без

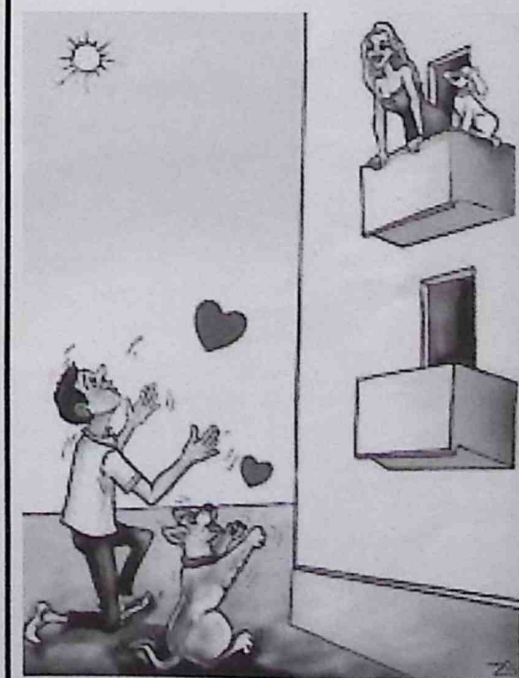
имало гриже савети, а мрави су само хтели да се боре за себе, за своја права и свој живот, али какве користи од тога...

Нико никад није помислио на то како је онима који су мањи од њих и да ли им њихова огромна појава доноси нешто лоше. Нико никад није помислио како је мраву док га човек гази не приметивши то, али се вешто сваки човек труди да побегне од медведа или лава. Иако га медвед жури са намером да га поједе, мрав никад није човеку нанео зло, али човек мраву јесте.

Зато се запитајте, пре него што нагазите мрва, како бисте се ви осећали да на вас стане слон.

ИСКОСА ГЛЕДАНО

Аутор; Зоран Илић

Наш нови сарадник, Стефан Стојановић, дипломирани историчар, у овом тексту даје своје виђење битке код Дедобарског хана и пропасти Стрељиног устанка 1807. год.

САВА ДЕДОБАРАЦ

Стефан Стојановић

О личности Саве Дедобарца зна се веома мало. Осим имена и надимка његова личност је позната искључиво у контексту борбе код Дедобарског хана 1807. године. Надимак Дедобарац сведочи да је пореклом из села Дедина Бара код Грделице, али његово право презиме није познато, као ни година рођења. Сава ступа на историјску сцену као командант једног одреда српских устаника, и са ње одлази узалудно бранећи Дедобарски хан од Турака.

Почетком 1807. године српско устаничко вођство је одлучило да ратне операције пренесе на околне области, дубље у турску територију. Да би ослобођење Јужног Помо-раваља од вишевековне турске власти било остварено било је неопходно да падне Ниш, који је био једна од најзначајнијих турских тврђава на Балкану. Да би се Турцима онемогућило да добијају помоћ, устанички прваци су сковали план да се на стратешким местима као што су клисуре и планински превоји подигну устаничка утврђења. Тако је Грде-личка клисура била од изузетног значаја за успех устаничких операција.

У пролеће 1807. године како би пламен устанка проширио што даље, Карађорђе је одредио Илију Петровића Стрељу да на устанак подигне становништво Запања, Лесковца, Јабланице, Власине и Грделичког краја. Од добровољаца бећара из Лесковачког краја, који су се налазили на Делиграду, Стреља је одабрао око 450 најбољих ратника, међу њима је био и Сава звани Дедобарац, што значи да је Сава раније напустио родну Дедину Бару да би се придружио српским устаницима. Када тачно није познато.

Овај одред је прокрстарио Запањем и Лесковачким крајем. Цветко Врновачки је послат да подигне Поречје и Јабланицу, а Стреља се упутио ка Власотинцу и Власини успут на оружје подижући села: Бољаре, Шишаву, Крушевицу, Брезовицу, Јастребац, Козаре, Дадинце, Орашје, Грделицу и Дедину Бару. Из села Састав река Стреља је разаслао гласнике да власинским селима објаве да је устаничка војска донела слободу и да се подижу на оружје.

Следећу фазу устаничких операција представљало је физичко затварање Грделичке клисуре код Моминог Камена где су устаници планирали да подигну шанац, односно утврђење, које би спречило Турке из Врања да помогну Турцима у Нишу. За овај задатак Стреља је одредио Саву и ставио га на чело једног одреда од око 400 војника, састављених од бећара и локалних сељака. За овај задатак били су опремљени са шест тавара најса-

временејих аустријских пушка, пет тавара барута и са неколико мајстора пушкарара, за оправку оружја.

Из Власотинца овај одред је кренуо пут Грделице. У грделичком крају налазила се и једна чета Турака стационирана у Дедобарском хану, који се налазио у насељу Речица, иза данашње фабрике Текстила Грделица. Њему се придружио и Цветко Врновачки, са својим људима из Поречја и Јабланице. Савин одред је са релативном лакоћом савладао Турску посаду и свој одред сместио у хан. Иако је основни план био да се се упуте ка Момином Камену, Сава је одлучио да главнина остане у Гр-делици, а да се за затварање клисуре пошаље мањи део одреда. Мислећи да је клисура затворена, Сава је дозволио својим људима да искористе тренутак и предахну.

Врањански паша, не часећи часа, није чекао да Срби заврше шанац на Момином Камену, већ је покренуо врањанске Турке и заобилазним путем, неопажен из Врања, пристигао у Грделицу. Турско кретање нико није приметио и они су успели да заузму узвишење Кале које доминира Грделицом. Одатле они су бомбардовали хан, у који су се сместили изненађени Срби. Сава је организовао одбрану и једно време одолевао Турцима, али Турци су успели топом да погоде просторију у којој се налазила сва устаничка чебана и цео хан је експлодирао, са свом својом устаничком посадом. Турци су сишли са Кала и на јуриш заузели рушевине хана и побили преживеле устанике. Према неким казивањима сâм Сава Дедобарац је преживео експлозију, али је касније ухваћен и посечен.

Чувши за погибију Савине чете, Илија Стреља је одлучио да напусти Власотинце, тако да је покушај подизања општенародног устанка у Лесковачком крају нестао у плану Дедобарског хана. Догађаји код Грделице у пролеће 1807. године оставили су дубок траг у колективној свести локалног становништва, те су након ослобођења од Турака 1878. године истраживачи могли да од старијих људи чују приче о Сави Дедобарцу и погибији устаника у Дедобарском хану.

Наш стални сарадник Драган Д. Видосављевић дао нам је, помало неочекивани, прилог у коме нам открива досад непознате детаље из Стрељиног живота

БОЈ НА ПРУГОВУ

Драган Д. Видосављевић

У браничевском селу Пругову, неколико километара од Пожаревца, 17. и 18. јула, по трећи пут одржана је манифестација Бој на Пругову. Организациони одбор, којег чине мештани Пругова, уз помоћ Туристичке организације града Пожаревца, покренуо је 2018. године ову манифестацију са циљем очувања сећања на битку која се 1815. године водила у храстовој шуми у овом селу, између устаника и пожаревачких Турака.

Поред богатог културно-уметничког и спортског програма, занимљивих садржаја за најмлађе, такмичења у кувању рибље чорбе и печењу прасића, највећа атракција је коњички вишебој. Вешти љубичевски вишебојци и мали волтижери Коњичког друштва „Кнез Михаило“ својим ратничким вештинама присутне посетиоце враћали су у време чувеног јуначког боја.

Учесници коњичког вишебоја "оживели" су бој на Пругову по трећи пут

Читаоци се вероватно питају какве везе има овај кратак напис са тематиком којом се бави наш лист?

Након пропасти Првог српског устанка Илија Стреља се склања у Аустрију, у Банат, али се не удаљава сувише од границе. Са почетком Другог српског устанка прелази са дружином у пожаревачку нахију, са циљем подизања устанка. Управо у селу Пругову Илија Стреља, заједно са војводом Раицом, који је имао проблема са осипањем дружине, постављају своје упориште, одакле врше акције по пожаревачкој нахији. После величанствене победе у Рановцу, Стреља и Раица се са великим пленом враћају у матично упориште Пругову.

Сима Милути-новић Сарајлија објавио је 1837. године у Лајпцигу своју Историју српског народа, у којој даје најпотпунији опис догађаја који су претходили овом боју, као и опис самог Боја на Пругову: „Пошто се пак врати Раица и Стреља у Пругову, до недељудана и Турцима у Пожаревац дође изненада индат, један делибаша од видинскога везира, по имену Јосин-ага Анадолија с повише од петстотина самијех делија, и

толико другога, штошта које пешака без опанака, које коњи ка од коња без коња, него сви са добрим оружјем и с крвожедним својим тигарством. Тај делибаша пун јунаштва и јарости одмах све Турке своје и ондашње (до 1.500 тур.) подигне те изађе да исто село попале. И тај у Пругову логор србски да расправе; Срби се пак свега посада надајући већ таковоме нападенију, сву су чељад своју збили у гомилу и на сред села па наоколо чували, и радо и спремно чекали Турке...“

У Пругову су их Срби како каже Сарајлија, пропушкарали добра два сата“ и одбили њихов напад, наневши им губитке.

Наведене историјске чињенице треба да буду повод да већ на наредној манифестацији Бој на Пругову представници наших културних институција (Народна библиотека, Културни центар, Туристичка организација...), узму учешћа. У будућности би могла да се открије и нека спомен-плоча, у знак сећања на нашег војводу Илију Стрељу, заповедника устаничког логора у селу Пругову.

Наш вредни сарадник и неуморни истраживач, Бранко Димић, потрудио се да у овом броју настави своју причу о мостовима Власотинца. По свему судећи, и у следећем броју има ћемо још један наставак.

МОСТОВИ У ВЛАСОТИНЦУ (2)

Бранко Димић

Преко доњег тока потока „Пушкине долине“, у пресеку улице Марка Орешковића, изграђен је слични „камени мост“, као и горњи „Камени мост“, са полукружним браницама са леве и десне стране, ширине коловоза пет метара, а дужине 13 метара. Мост је изграђен у правцу улице која пролази преко корита потока.

Доњи камени мост грађен је 1935. године, а вероватно завршен 1936. Средства за изградњу овог моста дала је држава, од заостале ратне репарације, коју је добио Власотиначки срез. Предузимач који је водио радове био је из Бистрице, а оплату за бетонирање урадио је Милош Диманић Роде.

Изградњом доњег каменитог моста избегнуто је често заглављивање запрежних кола у корито потока, када се пролазило преко њега. У време када је овај мост урађен задовољавао је све потребе саобраћаја који се одвијао углавном запрежним колима, све до половине седамдесетих година прошлог века.

Дислокацијом гробља, после Другог светског рата, са локалитета којег данас знамо као „Старо гробље“, а који се тада звао (и био) гробље (на источној страни вароши), на ново место, са леве стране Манџине долине, у доњем току, до улива у реку Власину (на западној страни вароши), значај доњег Каменитог моста постојао је све већи. Ипак, нагли развој саобраћаја, пораст броја возила, проширења Власотинца до Манџине долине, развој индустрије и други разлози узроковали су да, временом, овај мост, својим уским коловозом, све теже задовољава потребе тадашњег саобраћаја возила и пешака.

Сматрам да би поред постојећег моста требале да се изграде стазе за пешаке, односно да се он прошири, како би се саобраћај одвијао несметано, а сигурност пешака максимално осигурала. Наравно, ако општина има могућности, најбоље би било да се изгради нови мост који би задовољавао савремене потребе развоја вароши.

Преко средњег тока Манџине долине, садашња улица 29. новембар прелази поток преко моста, који је полулучно озидан од камена, пре Балканских ратова. Овај мост имао је (а и данас има), важну саобраћајну функцију јер се преко њега саобраћај одвијао, из Власотинца, Црне Траве и Пирота, са широм околином, према Лес-

ковцу и даље. Пут Власотинце - Лесковац просечен је пре 1900. године, како би саобраћај запрежним колима могао да се обавља без сметње.

Изградњом новог пута Власотинце - Лесковац, стари пут преко села Батуловце, до испред села Стајковца, где се одвајао десно за Стајковце, лево за село Гложане и даље испред Гложана десно скретало за Лесковац, изградњом новог пута губи значај главне саобраћајнице. Нови, проширени пут Власотинце - Лесковац, између Првог и Другог светског рата, кулуком је насипан шљунком. Са његове леве и десне стране посађене су јабуке, у чијој су се хладовини одмарали путници. Пут је додатно проширен 1958. године, онолико колико су то дозвољавали услови дрвореда поред пута. Тада је он и попличан коцком из каменолома крај Бистрице (Црна Трава).

Развитком саобраћаја, после шездесетих година 20. века, многе саобраћајне несреће прошле би без већих последица, нарочито оних са смртним исходом, да није било дрвореда јабука. Крајем седамдесетих и у првој половини деведесетих година, јабуке су посечене са обе стране пута, чиме је смањена могућност већих несрећа.

Крајем шездесетих и седамдесетих година, у главним улицама у Власотинцу калдрма је замењена коцком, а касније су све оне асфалтиране. До 2020. године све улице у Власотинцу су добиле асфалтну подлогу, сем улице Вука Караџића („Црквене“). У овој улици, коцка је само преређана и остављена као раритет, као сведок једног времена.

Горњи мост на Манџиној долини грађен је кулуком, што значи да је камен за изградњу обрађиван и запрежним колима дотериван из мајдана Чука, изнад махале Камењари. Група мајстора „Камењара“, вична зидању мостова, били су из Црне Траве, а предузимач је био, тада млади почетник, Миладин Ђорђевић, из села Брод.

Мост је био широк три метра, а дуг шест метара. Развој саобраћаја, после шездесетих година, условио је два проширења овог моста - прво када је коловозна подлога, 1958. године, коцком заменила шљунак. Друго и коначно проширење започето је 2002. године, а завршено 2008, када је проширен и асфалтиран пут Власотинце - Лесковац. Тада, коловоз на мосту добија ширину пута пет метара, тротоари метар и по.

Одлуку за изградњу Доњег моста преко Манџине долине (код Новог гробља) донесена је на седници Општинског народно-ослободилачког одбора, 17.2.1945. године,

Доњи „Камени мост“, преко Пушкине долине

Доњи мост преко Манџине долине, испред „Новог гробља“

Горњи мост преко Манџине долине, на самом улазу у Власотинце

на предлог председника Општинског НОО, Михајла М. Николића. Усвојени предлог је образложен потребом да се изгради мост у доњем току Манџине долине, близу локације за ново гробље, како би се могло започети са измештањем Старог гробља.

Помоћ за изградњу моста дао је лесковачки Окружни одбор - три носача од срушеног моста на реци Јужној Морави, материјал (цемент) и трошкове дневница (за

раднике). И нови мост су радили мајстори из Црне Траве, а предузимач је опет био Миладин Ђорђевић. Овај мост није доправљан, димензије дужине 5,5 метара, ширине коловоза пет метара, а тротоара 0,5 метара. Изградњом овог моста омогућен је лакши одлазак до имања и обрада истих. А у данашњем времену индустријализације омогућен је лакши одлазак и повратак с посла.

У оквиру Лета у Власотинцу, ове 2021. године, одржани су „Дани (В)алтера“, 21-23. јула, током којих су, у сали Културног центра, на биоскопском платну приказане три позоришне представе, које је Власотиначки алтернативни театар (или (В)алтер) поставио средином деведесетих година прошлог века. Ову тродневну манифестацију организовао је Културни центар Власотинце и интернет портал Инфодеск, у знак сећања и поштовања на једну сјајну глумачку екипу која је оставила неизбрисив траг на власотиначким „даскама које живот значе“.

(В)АЛТЕР НАСТАВИО ДА ТРАЈЕ НА ФИЛМСКОМ ПЛАТНУ

Дани (В)алтера посвећени су свим члановима овог позоришта, уз жељу да се публика ових дана посебно сети прерано преминулих чланова овог позоришног ансамбла - Љубише Шушулића Џаље, Богољуба Митића - Богета Мизе, Јована Тримчића и Срђана Милоша - Кигена.

Да се пројекције изведу технички је омогућио Зоран Стојичић - Котруљко, који се, поред глуме, у (В)алтеру бавио тоном и осветом. Он је снимке позоришних представа (В)алтера: „Српска драма“, „Ближи небу“ и „Генерал Милан Недић“ сачувао на ВХС тракама.

Млади, пуни нових идеја, пуни енергије да мењају свет на боље, храбри, спремни на изазове, помало бунтовници са разлогом, и са великом љубављу према позоришту, окупили се те 1995. године - најпре Богољуб Митић - Богета Миза, Љубиша Шушулић Џаља и Срђан Милош Киген. Настаје (В)алтер театар, као алтернатива тадашњем аматерском позоришту, које је на репертоару имало махом Нушића и Бору Станковића. Окупљају се и као алтернатива целокупној културној учмалости вароши, без икакве и ичије идеје да се нешто промени, да се направи искорак на боље. Подршку (В)алтер добија и од глумца Предрага Смиљковића, који је све време био уз своје пријатеље. У једном тренутку као да цело Власотинце постаје (В)алтер, људе је понео њихов ентузијазам и посвећеност којом су крочили на позоришну сцену.

На даскама које живот значе, 23. децембра 1995. године заблестали су „Српском драмом“; Синише Ковачевића, у режији Љубише Шушулића Џаље, уз сјајну глумачку екипу, коју су, поред Богољуба Митића, чинили: Јовица Димитријевић, Иван Јанковић Соса, Војислав Арсеновић, Зоран Стојичић и Срђан Милош. Пажњу је привукла и одлична сценографија, са оригинално постављеном мрежом између публике и позорнице, која је симболично одвајала два света. Овације публике обележиле су премијеру прве представе (В)алтера. Овај догађај за историју је организовао Информативни лист Власина.

Уследила је представа „Ближи небу“, Жељка Хубача, у којој су играли: Војислав Арсеновић, Јовица Димитријевић, Богољуб Митић, Иван Јанковић, Љубинка Цекић, Зоран Стаменковић, Јован Тримчић и Сунчица Митровић. Као редитељ овога пута се потписују Давид Путник и Љубиша Шушулић, а организатор је и овога пута Информативни лист Власина.

Трећа представа, „Генерал Милан Недић“, рађена је по тексту Синише Ковачевића, у режији Љубише Шушулића. Поред маестралног Богољуба Митића, у представи су играли: Дивна Милосављевић,

Данијела Стоименовић, Јовица Димитријевић, Димитрије Валчић, Душан Крстић, Јован Тримчић, Лариса Динкић и Никола Златковић

Кажу да је ово била најкомплетнија представа, у којој је сваки глумац пронашао себе у лику онога кога је глумио, а сваки се је лик изборио за своје место у причи. Ова представа је била нешто сасвим друго од онога на шта су људи навикли, у причи која нас извлачи из дугогодишње колотечине једноумља.

ВЛАСОТИНЦЕ ЈЕ БИЛО (В)АЛТЕР

На полеђини афиша за прву представу је писао: „Не одређује провинцију географска ширина, она је стање свести, она је у људским главама. Не дајмо да провинција станује у Власотинцу, бар када је позориште у питању! Нека крај ове представе буде велики почетак позоришног живота у Власотинцу“.

И заиста - Власотинце тих година није било позоришна провинција, Власотинце је било (В)алтер.

„Ово је позоришни комад који баца другачије светло на странице новије српске историје“, рекао је тада редитељ Шушулић.

Представа „Српска драма“ је 1996. године проглашена за једну од десет најбољих аматерских представа у Србији, а октобра 1999. године је три пута изведена у Швајцарској.

Са представом „Ближи небу“ (В)алтер је победио на Смотри аматерских позоришта у Лебану.

У годинама које су дошле, професионалне каријере раздвојиле су (В)алтеровце - неки су наставили да се баве глумом, други су изабрали сасвим другачије путеве. На жалост, део ове сјајне екипе: Љубиша Шушулић, Јован Тримчић, Богољуб Митић и Срђан Милош више нису међу нама, они своје представе сада сигурно играју у бескрајном плаветнилу власотинач неба.

Светлана Станковић

